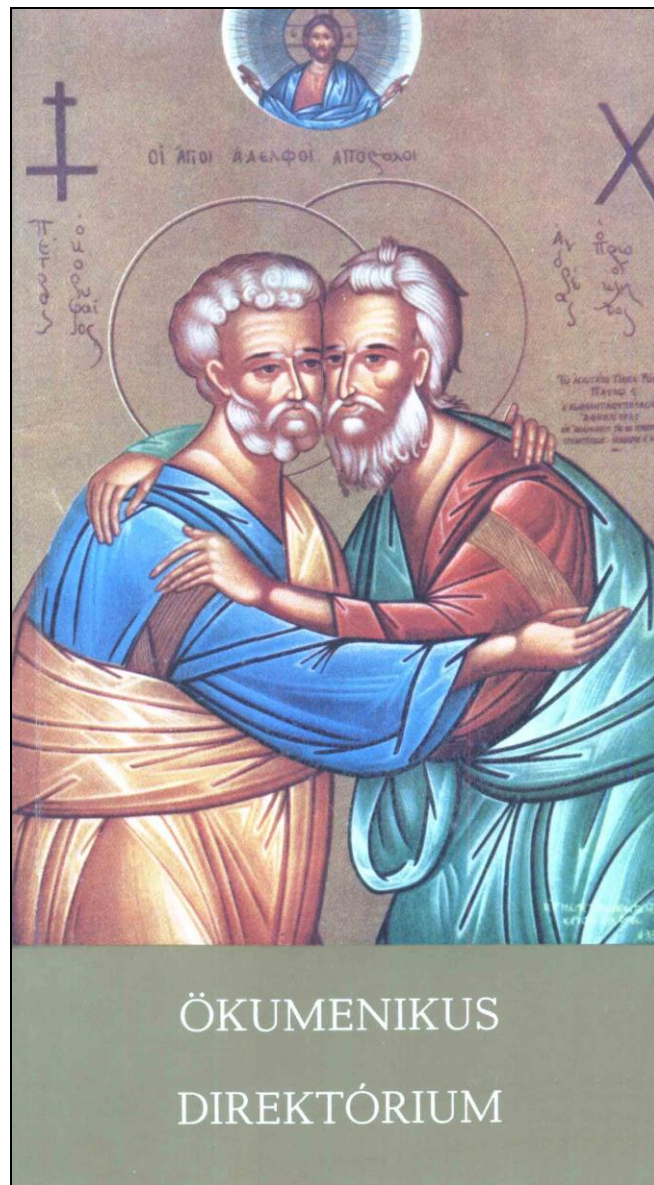

Keresztény Egységtitkárság Ökumenikus Direktórium és Lelkipásztori Instrukció

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

**Keresztény Egységtitkárság
Ökumenikus Direktórium
és Lelkipásztori Instrukciója**

Fordította: dr. Diós István

Lektorálta: dr. Sólymos Szilveszter OSB

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv a Szent István Társulat kiadásában jelent meg 1983-ban, az ISBN 963 360 119 3 (összkiadás) és a 963 360 191 6 (VI. kötet) azonosítóval. Az elektronikus kiadás a Szent István Társulat engedélyével készült.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó	4
Első rész. Az ökumenizmus általános teendői.....	5
Előszó	5
I. Ökumenikus bizottságok szervezése.....	6
1. Egyházmegyei bizottság	6
2. Területi ökumenikus bizottság	7
II. A különvált egyházak és egyházi közösségek szolgálói által kiszolgáltatott keresztség érvényessége	8
III. A lelki ökumenizmus előmozdítása a katolikus egyházon belül	11
IV. Közös részesedés lelki javakban a különvált testvérekkel együtt.....	13
1. Általános tudnivalók.....	13
2. Közösen végzett imádságok.....	14
A) Katolikus és ortodox hívők közös részvétele a szentségekben	15
B) A többi különvált testvérrel való szentségi közösség	17
Második rész. Az ökumenizmus a felsőoktatási intézményekben.....	20
Előszó	20
I. Általános elvek és segédeszközök az ökumenikus nevelés számára	21
1. Az ökumenikus kezdeményezések célja.....	21
2. Eszközök a kitűzött cél elérésére.....	21
II. A vallási és teológiai képzés ökumenikus jellege	23
1. A lelki nevelés	23
2. A tanítás	23
3. Az összes teológiai tárgyak ökumenikus jellege általában	23
4. Az egyes teológiai tantárgyak ökumenikus jellege	24
5. Az igazi ökumenikus lelkület feltételei a teológiában.....	24
6. Az ökumenizmus mint önálló tantárgy.....	25
III. Az ökumenikus nevelés részleges szabályai.....	26
1. A keresztények közötti dialógus a felsőoktatási intézményekben	26
2. Az ökumenikus szakértők.....	26
3. A lelkipásztorkodó papságról.....	27
4. A felsőfokú teológiai intézetek eljárói és professzorai.....	27
IV. Személyes és intézményes együttműködés a katolikusok és a többi keresztények között.....	29
A Keresztény Egységítőkarság Instrukciója azokról a különleges esetekről, amikor nem katolikus keresztények a katolikus Egyházban az Eucharisziához járulhatnak	33
1. A kérdés	33
2. Az Eucharisztia és az Egyház misztériuma	33
3. Az Eucharisztia lelki táplálék	34
4. Általános szabályok az eucharisziához bocsátás különböző eseteire.....	35
5. A fentebb kifejtett elvekből következő különbségek a keleti és a többi keresztények között.....	36
6. Kinek a hatáskörébe tartozik egy-egy konkrét eset elbírálása?	36
A Keresztény Egységítőkarság közleménye az 1972. június 1-én kiadott Lelkipásztori Instrukcióhoz	38

Előszó

A Pápai Megnyilatkozások jelen kötete a Keresztény Egységtitkárság ökumenizmussal kapcsolatos okmányait tartalmazza.

Első helyen a II. Vatikáni Zsinat Ökumenikus Dekrétumának gyakorlati végrehajtásához szóló Ökumenikus Direktóriumot tartalmazza. E Direktórium két részből áll: első része 1967-ben jelent meg és az ökumenizmus általános teendőit írja le. Második része a katolikus oktatási intézményekben megvalósítandó ökumenikus teendőket körvonalazza és 1970-ben jelent meg.

A kötet második felében a Titkárság két, kisebb dokumentuma található: egy lelkipásztori instrukció a nem katolikus keresztények áldozásának lehetőségéről, (1972) és egy ezt követő közleményt, amellyel néhány félreértést akartak eloszlatni (1973).

Első rész. Az ökumenizmus általános teendői

Előszó

1. „Az egység szorgalmazása az egész Egyház gondja – a híveké és a pásztoroké egyaránt – és mindenkit a maga adottságainak megfelelően érint.”¹ Ezen egységre való törekvés támogatása érdekében tesszük közzé az Ökumenikus Direktóriumot, hogy az egész Egyházban egyre jobban meg lehessen valósítani mindazt, amit a II. Vatikáni Zsinat e kérdésben tanít. Természetes azonban, hogy a gyakorlati tevékenységnek az Egyház szellemében kell történnie. „Az ökumenikus tevékenység – híven az apostoloktól és az egyházatyáktól kapott tanításhoz – csakis teljesen és őszintén katolikus lehet, azaz összhangban kell állnia a katolikus Egyház mindenkor vallott hitével. Ugyanakkor arra a teljességre is kell törekednie, amelyre az Úr az idők folyamán Testét, az Egyházat el akarja juttatni.”²

2. Tiszteletben tartva a Pátriárkák és Szinódusaik jogait, és számolva a helyi körülményekkel, az Apostoli Szentszékre és a Püspökökre tartozik annak eldöntése, hogy az ökumenikus kérdésekben hogyan járjanak el, amint erről az Ökumenikus Határozat ismételten rendelkezik.³ E kérdésekben ugyanis okosan kell eljárni, nehogy a megfontolatlanság magát az ökumenizmust károsítsa. De a hívek sem láthatják kárát akár a minden áron való békülékenységnek (az ún. irenizmusnak), akár a közömbösségnek. Ez a lelkipásztori okosság annál hatásosabb lesz, minél teljesebben és megalapozottabban megismertetik a hívőkkel a katolikus Egyház és a tőle elkülönült egyházi közösségek tanítását és hiteles hagyományait. Az esetleges károkat és veszedelmeket jobban el lehet kerülni a tanítások és hagyományok helyes megismertetésével, mint a tudatlanság fenntartásával, amely arra hivatkozik, hogy félni kell bizonyos hasonulásoktól. A II. Vatikáni Zsinat szelleme és határozatai szerint azonban az Egyház megújulása bizonyos alkalmazkodást feltételez.

Az ökumenikus mozgalom abból a megújulásból származik, amelynek következtében az Egyház teljesebben és tökéletesebben fejezi ki az Úr Krisztustól kapott igazságot és szentséget. Az igazságban és szentségben történő megújulásban minden hívőnek, mint az Egyház tagjának, részt kell vennie, úgy, hogy növekedjék a hitben, a reményben és a szeretetben és keresztény életével tegyen tanúságot Istenről és az üdvözítő Jézus Krisztusról.

Mivel e mozgalmat a Szentlélek hívta életre,⁴ a következőket úgy és azért adjuk közre, hogy az Ökumenikus Határozatban foglaltak megvalósításánál segítséget nyújtsunk a Püspököknek, hogy „semmi akadályt ne gördítsenek a Gondviselés útjába, de elébe se vágjanak a Szentlélek jövőendő ösztönzéseinek”.⁵

¹ Unitatis redintegratio 5.

² Ua. 24.

³ Ua. 4, 8, 9. pp.

⁴ Unitatis redintegratio 4.

⁵ Ua. 24. SZIT 403. o.

I. Ökumenikus bizottságok szervezése

1. Egyházmegyei bizottság

3. Nagyon hasznosnak ígérkezik, ha több egyházmegye közösen – vagy ha a körülmények olyanok, akkor minden egyes egyházmegye külön-külön – ökumenikus tanácsot, bizottságot vagy titkárságot szervez, amely a Püspöki Kar, vagy a helyi ordinárius irányításával fáradozik az ökumenizmus ügyének előmozdításán. Azokban az egyházmegyékben pedig, amelyek saját bizottsággal nem rendelkeznek, legalább egy ilyen feladattal megbízott delegátus legyen.

4. Az egyházmegyei ökumenikus bizottság alakítson ki kölcsönös kapcsolatokat egyéb Ökumenikus intézetekkel és szervekkel, amelyek már működnek, vagy a későbbiek során alakulnak meg. A megfelelő módon vegye igénybe ezek segítségét, ő maga pedig gondosan támogassa az egyházmegye minden ökumenikus természetű megmozdulását, úgy, hogy kölcsönösen informálja az összes résztvevőket és segítse elő a tapasztalatcserét. Eközben úgy járjon el, hogy tartsa tiszteletben az ökumenizmussal kapcsolatos általános normákat.

5. A bizottság tagjai közé az egyházmegyes papokon kívül hívjanak meg szerzeteseket és szerzetesnőket, de laikusokat (férfiakat és nőket egyaránt) is, hogy az egység létrehozása gondjának általános jellege világosan kifejeződjék és hatékonyabb legyen.

6. Az ökumenikus bizottság feladatkörébe – egyéb megbízatásai mellett – a következők tartoznak:

a) A II. Vatikáni Zsinat ökumenizmust érintő határozatainak végrehajtása, amint ezt a személyek és a tárgyi körülmények megkívánják.

b) Az Ökumenikus Határozat szellemében támogatja a lelki ökumenizmust, főleg a nyolcadik pontban mondottak szerint, ahol a Határozat a keresztények egységéért mondandó nyilvános és magánimádságról beszél.

c) Előmozdítja a kölcsönös megértést és kapcsolatokat a katolikusok és a különvált testvérek között.

d) Gondoskodik a közöttük zajló dialógusokról és ezek irányításáról, továbbá arról, hogy a dialogizáló feleknek megfelelően szervezzék a dialógust az Ökumenikus Határozat kilencedik és tizenegyedik pontja értelmében.

e) A különvált testvérekkel együtt elősegíti a keresztény tanúságtételt, valamint a közös tevékenységet pl. nevelésben, erkölcsi és szociális kérdések megoldásában, a kultúra, a tanítás és művészetek kérdéseiben az Ökumenikus Határozat tizenkettedik pontja szerint.⁶

f) Szakértőket nevez ki, akik kapcsolatban állnak és tanácskoznak az egyházmegyében élő egyházakkal vagy különvált közösségekkel.

g) Támogatást és javaslatokat ad mind a kispapok, mind a laikusok nevelése terén annak érdekében, hogy ökumenikus szellemben tudjanak élni. Nagy gondot kell fordítania a szemináriumi növendékek nevelésére, az igehirdetésre, a katekézisre és minden egyéb képzési formára, amelyekről az Ökumenikus Határozat tizedik pontja beszél.

h) Ápolja a kapcsolatot a nagyobb területi egység ökumenikus bizottságával, amelyről alább lesz szó, s ennek javaslatait és észrevételeit a saját egyházmegye területén alkalmazza.

Ezen túlmenően hasznos információkat ad a Római Keresztény Egységítőkárságnak, melynek munkájához így jelentős mértékben hozzájárulhat.

⁶ Vö. Ad Gentes 15. p.

2. Területi ökumenikus bizottság

7. Minden ország Püspöki Kara – vagy adott helyeken több ország Püspöki Karai közösen – hozzon létre egy püspökökből álló ökumenikus bizottságot, amely vegyen maga mellé szakértőket.⁷ E bizottság a Püspöki Kar irányítása mellett törődjön az ökumenikus ügyekkel és határozzon a gyakorlati megoldások módjáról a helyi tárgyi és személyi lehetőségek figyelembe vételével. Döntéseiben tartsa szem előtt az Ökumenikus Határozat, az általános rendelkezések és a törvényes jogszokás normáit, és vegye tekintetbe az egyetemes Egyház javát is. E bizottságnak segítségére lehet egy állandó titkárság is.

8. A területi ökumenikus bizottság feladatköréhez tartozik mindaz, amit a 6. pontban felsoroltunk, amennyiben a kérdésben a Püspöki Kar illetékes. Ezen kívül gondoskodik más ügyekről is, melyek közül csak példa kedvéért említjük meg a következőket:

a) A Szentszéktől eddig kiadott, vagy ezután kiadásra kerülő ökumenikus törvények és instrukciók végrehajtása.

b) Tanácsadó szerepet tölt be a Püspöki Kar mellett és segítséget nyújt az egyes püspököknek abban, hogy saját egyházmegyéjük ökumenikus bizottsága megfelelően tudjon tevékenykedni.

c) Lelki és anyagi támogatást nyújt a már meglevő ökumenikus intézményeknek és segíti az ilyen irányú kezdeményezéseket, amelyek a tanítás kidolgozására, kutatásokra, vagy a lelkipásztorkodás, illetve a keresztény élet előmozdítására irányulnak az Ökumenikus Határozat 9-11. pontjai szerint.

d) Dialógust és tanácskozásokat kezdeményez olyan különvált közösségek és egyházak ökumenikus tanácsaival vagy moderátoraival, amelyek és akik az egyházmegyék területén kívül, de az országban tevékenykednek.

e) Kijelöl olyan szakembereket, akik hivatalos egyházi megbízás alapján folytatnak megbeszéléseket és tanácskozásokat az említett közösségek képviselőivel.

f) Speciális albizottságot szervez a keleti egyházzal való ökumené problémáinak megoldására – ha a körülmények így kívánják.

g) Ápolja a kapcsolatokat az egyes területek hierarchiája és az Apostoli Szentszék között.

⁷ A Magyar Püspöki Kar Ökumenikus Bizottsága: Dr. Kovács Endre, mediai c. püspök, egri segédpüspök (elnök), Marosi Izidor, massulai c. püspök, váci segédpüspök, és Vági László, hatvani plébános.

II. A különvált egyházak és egyházi közösségek szolgálói által kiszolgáltatott kereszttség érvényessége

9. Az Egyház gyakorlatát e kérdésben a következő kettős elv vezérli: a kereszttség szükséges az üdvösséghez és csak egyszer szolgáltatható ki.

10. A kereszttség szentségének jelentőségét az ökumenizmusban világosan mutatják a II. Vatikáni Zsinat dokumentumai:

„Jézus Krisztus világosan megmondta, hogy szükséges a hit és a kereszttség (vö. Mk 16,16; Jn 3,5) és ezzel azt is hangsúlyozta, hogy az Egyház is szükséges, hiszen a kereszttségen mint ajtón át az Egyházba lépnek be az emberek.”⁸

„Az Egyház tudja, hogy a kapcsolatok sok szála köti össze azokkal, akik megkeresztelkedtek ugyan, de nem vallják a teljes hitet, vagy nem tartják fenn az egységet és a közösséget Péter utódával.”⁹

„Akik hisznek Krisztusban és szabályszerűen részesültek a Kereszttség szentségében, már bizonyos – jóllehet nem tökéletes – kapcsolatba kerültek a katolikus Egyházzal... Akik hitből megigazultak a kereszttségben, máris beiktatást nyertek Krisztus Testébe. Jogosan ékesíti tehát őket a »keresztény« megjelölés, a katolikus Egyház gyermekei pedig méltán ismerik el őket testvéreiknek az Úrban.”¹⁰

„Másképpen szükséges, hogy a katolikusok szíves-örömmel elismerjék és értékeljék mindazokat az igazán keresztény javakat, amelyek a közös örökségből forrásznak.”¹¹

11. Ebből következik, hogy a kereszttség az egység szentségi köteléke, sőt, a keresztények közötti egység alapja. Így Krisztus minden tanítványa számára igen nagy jelentősége van a keresztelés módjának és méltóságának. Azonban egy-egy konkrét esetben indokolt kétségek ébredhetnek a kereszttség érvényessége felől, s ez megnehezítheti a kereszttség értékelését és az egymás közösségében kiszolgáltatott szentség elfogadását is. Éppen ezért néhány szabályt meghatározunk annak érdekében, hogy az ilyen nehézségek elkerülhetők legyenek olyan esetekben, amikor egy tőlünk különváltan élt testvér a Szentlélek kegyelmének és lelkiismerete szavának hatása alatt teljes közösségre akar lépni a katolikus Egyházzal.

12. A különvált keleti keresztényeknél kiszolgáltatott kereszttség érvényessége kétségen felül áll. Elegendő tehát, ha bizonyítható a keresztelés ténye. Mivel azonban a keleti egyházakban a kereszttséggel együtt a pap a bérmálás szentségét is kiszolgáltatja, gyakran előfordul, hogy a bérmálásnak külön semmi nyoma nincs a keresztlevélen. Emiatt azonban nem indokolt a bérmálás tényét kétségbe vonni.

13. A többi keresztény közösségek esetében néha jogos kétség merül fel:

a) A kereszttség anyaga és formája körül. Az alámerítéssel, leöntéssel vagy meghintéssel és a szentháromságos formával végzett keresztelés elvileg érvényes.¹² Ha tehát egy egyház, vagy vallásos közösség liturgikus szertartáskönyve az említett módok egyikét határozza meg a keresztelésnél, kétség csak abból származhat, hogy vajon a keresztelő megtartotta-e saját közösségének előírásait. Ebben az esetben a kereszttség érvényességét bizonyítja, ha a keresztelőről bizonyítható, hogy a kereszteléskor megtartotta közössége szabályait.

Ehhez általában írásos igazolást kell kérni a kereszttségről, a keresztelő nevének megjelölésével. Sokszor az is megfelelő bizonyíték, ha a különvált közösség tanúskodik arról,

⁸ Lumen gentium 14.

⁹ Ua. 15.

¹⁰ Unitatis redintegratio 3.

¹¹ Unitatis redintegratio 4.

¹² Vö. Codex Iuris Canonici (a továbbiakban: CIC) 768. c.

hogy az illető, aki a keresztelest végezte, általában betartotta az előírásokat, vagy tudják, hogy a szóbanforgó esetben így járt el.

b) A hit és a szándék kérdése. Mivel vannak olyanok, akik úgy vélik, hogy a keresztség érvénytelenségét okozza a keresztelező hitetlensége, vagy szándékának hiánya, a következők megfontolandók:

– A keresztelező hitének fogyatékosságai soha nem teszik érvénytelenné a keresztséget.

– A keresztelezéshez szükséges szándékot fel kell tételeznünk, hacsak komoly ok nem szól az ellenkezője mellett, azaz bizonyíték szól amellett, hogy kétséges: akarta-e a keresztelessel azt tenni, amit a keresztények általában tesznek.¹³

c) A keresztelezés anyagának alkalmazása. Ha amiatt merül fel kétely, hogy nem megfelelő módon alkalmazták a vizet, a szentség iránti tisztelet és a különvált közösség egyházi természete miatt komoly vizsgálatot kell folytatni az illető közösség keresztelezésére vonatkozóan, mielőtt a kiszolgáltatás módja miatt az érvénytelenségi ítéletet kimondanák.¹⁴

14. Nem lehet helyeselni azt a gyakorlatot, hogy minden megkülönböztetés nélkül feltételelesen újra kereszteleznek mindenkit, akit valamilyen nem katolikus közösségben kereszteletek meg. A keresztség szentsége ugyanis megismételhetetlen,¹⁵ ezért feltételelesen sem szabad megismételni, csak akkor, ha a keresztelezés ténye, vagy érvényessége megalapozottan kétséges.¹⁶

15. Ha egy megtörtént keresztelest alapos kivizsgálás után kétségesnek kell tekinteni és feltételelesen meg kell ismételni, annak érdekében, hogy a keresztelezés megismételhetetlenségéről szóló tanítás sértetlen maradjon, két dolog szükséges:

a) A keresztelező pap mondja el, hogy mik azok az indokok, amelyek szükségessé tették a keresztség megismételését; de azt is, hogy mit jelent a keresztelezés feltételes módja.

b) Egyszerű formában (forma privata) szolgáltatassa ki a szentséget.¹⁷

16. A szentség iránti tisztelet miatt – amelyet az Úr Krisztus az Újszövetség beavató szentségének alapított –, s hogy az érvényes kiszolgáltatás feltételei egészen világosak legyenek, nagyon tanácsos, hogy a megbeszélések ne szorítkozzanak csupán a szentség érvényességének elengedhetetlen feltételeire. A szentségi jel és a jelzett kegyelmi valóság teljességére is figyelni kell, amint ez az Újszövetségből kiviláglik. Így könnyebb lesz egységre jutni az egyházaknak egymás keresztsége elismerése kérdésében.

17. Az elkülönült testvérek által kiszolgáltatott keresztség méltányos elismerésének ökumenikus jelentősége van. A keresztség elfogadása valóban kifejezi, hogy „a keresztség az a szentségi kötelék, amely egyesíti mindazokat, akik általa újjászülettek”.¹⁸

Ezért remélnünk kell abban, hogy az Úr tanításának megfelelően az összes keresztények napról napra nagyobb tisztelettel gondoskodnak a keresztelezésről.

18. Az Ökumenikus Határozat tanítása szerint gondosan különbséget kell tenni az Egyház látható közösségén kívül megkereszteletek és azok között, akiket a katolikus Egyházban kereszteletek meg, majd később tudatosan és nyilvánosan megtagadták a hitüket. A Határozat szerint ugyanis „akik most egy ilyen elkülönült közösségben születnek és Krisztus hívői lesznek, nem vádolhatók az elkülönülés bűnével”;¹⁹ éppen ezért, mert e bűn nem terheli őket, ha önszántukból akarják a katolikus hitet vallani, nem szorulnak rá a kiközösítés alóli

¹³ Lásd a S. Officium 1833. jan. 30-i válaszát: „Sufficit facere, quod faciunt christiani”; S. C. Conc. Decr. approb. a Pio VI. die 10. jun. 1570. cit. a Conc. Pov. Ebroicen. 1576.

¹⁴ Vö. CIC 737. c. 1. §.

¹⁵ Vö. CIC 732. c. 1. §.

¹⁶ Vö. Con. Trid. Sess. VII. 4. c. és CIC 732. c. 2. §.

¹⁷ Vö. CIC 737. c. 2. §.

¹⁸ Unitatis redintegratio 22.

¹⁹ Unitatis redintegratio 3.

feloldozásra. Ha a helyi Ordinárius által meghatározott formában leteszik a katolikus hitvallást, a katolikus Egyház teljesjogú tagjai lesznek. A 2314-es kánon előírásai csak azokra vonatkoznak, akik maguk szakították meg a közösséget a katolikus Egyházzal és később kéri a kiengesztelődést.

19. Amit a büntetés feloldozásáról mondtunk, nyilvánvalóan áll az eretnekség megtagadásáról is.

III. A lelki ökumenizmus előmozdítása a katolikus egyházon belül

20. „A szívbeli megtérést és életszentséget, valamint a keresztények egységéért mondott magán és nyilvános könyörgéseket az ökumenikus mozgalom szívének kell tekinteni; s ezt joggal nevezhetjük lelki ökumenizmusnak is.”²⁰

Az Ökumenikus Határozat ezzel a néhány szóval határozza meg a lelki ökumenizmus mibenlétét és jelentőségét. Eszerint a keresztényeknek mind imádságaikban, mind a szentmisén, sőt mindennapi életükben is szem előtt kell tartaniuk az egység ügyét.

Minden katolikus kereszténynek része van az ökumenikus mozgalomban – még ha nem is él elszakadt testvérek között – már azzal a pusztán tényvel, hogy egész keresztény életét abban az evangéliumi szellemben rendezi be, amelyet a II. Vatikáni Zsinat annyira sürgetett, és semmit nem zár ki a közös keresztény hagyomány kincseiből.²¹

21. Tanácsos, hogy az esztendő folyamán külön időszakot szenteljünk az egységért való imádságnak. Ilyenek:

a) A január 18-25. közé eső hét, amelyet a keresztény egység imahetének neveznek. E héten sok egyház képviselői közösen könyörögnek Istenhez az egység ajándékáért.

b) Mennybemenetel napjától Pünkösdig, amikor megemlékezünk a jeruzsálemi keresztényekről, akik kérték és várták a Szentlelket, aki megerősítette őket az egységben és egyetemes küldetésükben.

De ezen felül is:

– a Vízkereszt körüli napokban, amikor Krisztusnak a világ felé történt kinyilvánulásáról, az Egyház küldetésének és egységének összefüggéséről emlékezünk meg;

– Nagycsütörtökön, amikor az Úr Jézus Krisztusnak az egységért mondott imádságát idézve ünnepeljük az egység szentségének, az Eucharisztia alapítását;

– Nagypénteken, vagy a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepén, amikor a kereszt misztériuma áll az ünnepelés középpontjában, amely misztérium összegyűjti Isten szétszórt gyermekeit;

– a húsvéti ünnepeken, amikor az összes keresztényeket összekapcsolja az Úr feltámadásának ünnepe;

– olyan Összejövetelek és események alkalmával, amelyek az ökumenizmus ügyét szolgálják, vagy egyenesen ökumenikus céllal rendezik őket.

22. „Katolikus szokás lett, hogy gyakran összejönnek és imádkoznak az Egyház egységéért, amelyet Üdvözítőnk – halálának előestéjén – kérve kért Atyjától: hogy mindnyájan egyek legyenek!”²² Ezért, Krisztus imádságának megfelelően minden kereszténynek imádkozni kell azért, hogy eljussunk „arra a teljes egységre, amelyet Jézus Krisztus akar”.²³

23. A lelkipásztorok gondoskodjanak arról, hogy a katolikus hívőket – a helyeknek és személyeknek megfelelően – készítsék fel az egységért való imádságra. Mivel pedig az Eucharisztia az a csodálatos szentség, amely „jelzi és megvalósítja az Egyház egységét”,²⁴ nagyon fontos felhívni a figyelmet a szentmise jelentőségére és a szentmisében könyörögni az egységért. Imádkozzák az egységért mondható votív misét is. Ezen kívül ajánlatos az

²⁰ Unitatis redintegratio 8. SZIT 396. o.

²¹ Ua. 6; Ad gentes 36.

²² Unitatis redintegratio 8.

²³ Ua. 4.

²⁴ Unitatis redintegratio 2.

olyan ájtatosságok végzése, amelyekben különleges liturgikus könyörgések vannak az egységért.

IV. Közös részesedés lelki javakban a különvált testvérekkel együtt

1. Általános tudnivalók

24. Az összes keresztények közötti egység érdekében nem elegendő, ha a keresztények csupán a felebaráti szeretetet gyakorolják a mindennapi életben, hanem meg kell engedni bizonyos lelki javakban való közös részvételt is. Azaz, lehetővé kell tenni, hogy a keresztények együtt vegyenek részt közösen birtokolt javakban lelki javakban, de oly módon és olyan megindoklással, amely a jelen megosztottság állapotában megengedhető. Azok közül az elemek és javak közül, „amelyeknek együttese élteti és építi az Egyházat, néhány sőt több nagyon értékes jó létezhet az Egyház határain kívül is”.²⁵

Ezek a javak, „amelyek Krisztustól származnak és hozzá vezetnek, joggal képezik Krisztus egyetlen Egyházának tulajdonát”²⁶ és jó szolgálatot tehetnek az egység kegyelmének megszerzésében: jelezhetik és megerősíthetik azokat a köteleket, amelyek fennállnak a katolikusok és a különvált testvérek között.

25. Mivel azonban e lelki javak különféleképpen léteznek az egyes keresztény közösségekben, a bennük való közös részvétel e különbségtől függ és a személyek, egyházak és közösségek sajátosságai szerint kell róla tárgyalnunk. E közös részvétel helyes gyakorlása érdekében adjuk a következő elirányítást:

26. Ügyelni kell a törvényes kölcsönösségre annak érdekében, hogy a lelki javakban való közös részesedés – még ha nagyon szűk határok között mozog is – a kölcsönös jóakarát és szeretet szellemében növelje a keresztények közötti egészséges összhangot. Ezért e kérdésben nagyon tanácsos megbeszéléseket és tanácskozásokat tartani a helyi, illetve területi katolikus hatóságok és más közösség megfelelő hatóságai között.

27. Ahol pedig a kölcsönösséget és az egymás iránti megértést akadályozza az, hogy bizonyos szekták körében és személyekben még nem ébredt fel a katolikus Egyházzal való kibékülés vágya és az ökumenikus mozgalom,²⁷ a helyi Ordinárius, vagy ha szükséges, a Püspöki Kar határozza meg az alkalmas megoldást, amellyel el lehet kerülni a hívők körében az indifferentizmus (azaz vallási közömbösség) és a prozelitizmus (azaz jogtalan térítés) veszedelmét. Ez utóbbi olyan gyakorlatot jelent, amely nem egyeztethető össze az Evangéliummal, mert tisztességtelen eszközökkel gyűjt tagokat a maga közössége számára, úgy, hogy visszaél az emberek tudatlanságával, vagy szegénységével.²⁸

Kívánatos, hogy a Szentlélek kegyelméből és az ordináriusok lelkipásztori gondoskodása következtében növekedjék az ökumenikus érzék mind a katolikusok, mind a különvált testvérek között, úgy, hogy végül is ne legyen szükség az említett óvó rendszabályokra.

28. A lelki javakban való közös részesedés magában foglalja a közösen végzett imádságokat, szent helyeknek és tárgyaknak közös használatát és a szentségekben való közös részvételt.

29. A szentségekben való részvétel azt jelenti, hogy valaki egy egyháznak, vagy vallásos közösségnek valamilyen liturgikus cselekményében, vagy szentségében vesz részt.

²⁵ Unitatis redintegratio 3.

²⁶ Uo.

²⁷ Vö. Unitatis redintegratio 4.

²⁸ Dignitatis humanae 4.

30. A „liturgikus cselekmény” valamely egyháznak, vagy közösségnek szokásokkal, előírásokkal és szerkönyvekkel szabályozott istentisztelete, amelyet az illető közösség felszentelt szolgálja, vagy megbízott tagja hivatalból végez.

2. Közösen végzett imádságok

31. „Szabad, sőt kívánatos, hogy a katolikusok különvált testvéreikkel bizonyos rendkívüli alkalmakkor imádságban egyesüljenek, például az egységért rendezett könyörgések, vagy ökumenikus összejövetelek alkalmával. Az ilyen közös imádság valóban hatékony eszköz az egység kegyelmének elnyerésére, s egyúttal találó módon jelzi, hogy van még olyan kötelék, amely összekapcsolja a katolikusokat különvált testvéreikkel”.²⁹

Az Ökumenikus Határozatban olyan imádkozásokról van szó, amelyekben a különböző vallásos közösségek tagjai, sőt szolgálói, aktívan vesznek részt. A részvétel módjára vonatkozóan – már ami a katolikusokat illeti – az alábbiak figyelembevételével a helyi Ordináriusok intézkedjenek, és mozdítsák azt elő.

32. Kívánatos, hogy a katolikusok úgy legyenek egyek az imádságban különvált testvéreikkel, hogy valami olyan konkrét ügyért imádkozzanak, amelynek megoldásában közösen járhatnak el és közösen kell megtalálniuk a megoldást. Pl. a békéért, a társadalmi igazságosságért, az emberek egymásközti szeretetért, a család és az egyes személyek méltóságáért és hasonlókért. Ehhez hasonlóak azok az alkalmak, amikor egy nemzet, vagy egy kisebb közösség akar hálát adni Istennek, vagy könyörögni akar egy nemzeti ünnepen, sokakat sújtó katasztrófa idején, vagy a nemzet halottairól való megemlékezés napján. De az ilyen közös imádság ajánlott a lehetőségek szerint akkor is, ha a keresztények valamilyen konferenciára gyűlnek össze, vagy megbeszélést tartanak.

33. A közösen végzett imádságokban azonban elsősorban a keresztények egységének helyreállítását kell szem előtt tartani. Az ilyen jellegű istentiszteletek témája lehet például: az Egyház és az Egyház egységének misztériuma; a kereszttség, mint a nem teljes egység köteléke; a személyes és közösségi élet megújítása, amely az egység útjának elengedhetetlen feltétele, és egyéb témák, amelyekről a 22. pontban volt szó.

34. Az ilyen imádságos összejövetelek formája

a) A különböző egyházak vagy közösségek minden képviselőjének közös megegyezésével és munkájával készítsék elő az ilyen összejöveteleket. Azaz így jelöljék ki a résztvevő személyeket, a témákat, az énekeket, a szentírási olvasmányokat, az imádságokat és egyéb anyagokat.

b) Az ilyen istentiszteleten helyet kaphat minden olyan olvasmány, ének, imádság, amely az összes keresztények hitében és lelki életében közös elemeket fejez ki. Ezen kívül hangozzék el szentírási szövegre támaszkodó buzdító beszéd, vagy meditáció a közös keresztény örökségnek megfelelően, amely kölcsönösen jóakaratot ébreszt és előmozdítja a keresztények közötti egységet.

c) Kívánatos, hogy az ilyen összejövetelek – akár a katolikusok körén belül, akár a különvált testvéreikkel közösen történnek – feleljenek meg a hívek közös könyörgésére vonatkozó liturgikus előírásoknak.³⁰

²⁹ Unitatis redintegratio 8.

³⁰ Sacrosanctum Concilium 30, 34. p.

d) Ha olyan imádságokat készítenek elő, amelyeket keleti rítusú templomban fognak imádkozni, figyelembe veendő, hogy a keleti liturgia formái különösen is alkalmasak a kérő imádság kifejezésére. Ilyen esetekben tartsák tiszteletben a keleti rítus előírásait.

35. Az összejövétel helye

a) Olyan helyet válasszanak ki, ahová az összes résztvevők szívesen elmennek. Gondoskodjanak arról, hogy a hely minden tekintetben méltó legyen és segítse a vallásos érzület megnyilatkozásait.

b) Ámbár a templom vagy az imaház az a hely, ahol egy-egy vallásos közösség a maga sajátos liturgiáját végzi, mégis, annak semmi elvi akadályja nincs, hogy – ha szükséges és a helyi Ordinárius beleegyezik – az ilyen imádságos összejöveteleket (amelyekről a 32-34. pontban volt szó) egyik vagy másik közösség imaházában tartsák. Sőt, kellő figyelem mellett ez lehet a célravezető megoldás.

c) Ha a különvált keleti testvérekkel imádkoznak együtt, ügyelni kell arra, hogy az összes keleti hívők elsősorban a közösségi imádság helyének tekintik a templomot.

36. A résztvevők öltözete

Ha a résztvevők közösen beleegyeznek, nincs kizárva annak lehetősége, hogy ilyen alkalmakkor korális ruhákat használjanak.

3. Közös részvétel szent cselekményekben

37. „A szent cselekményekben való közös részvételt nem szabad olyan eszköznek tekinteni, amely válogatás nélkül alkalmazható a keresztények egységének helyreállítása érdekében. Ez a közös részvétel elsősorban két elvtől függ: az Egyház egységének kifejezésétől és a kegyelemközlő eszközökben való részvételtől. Az egység kifejezése általában tiltja a szentségekben való közös részvételt; a kegyelemközlés ellenben néha ajánlja.”³¹

A) Katolikus és ortodox hívők közös részvétele a szentségekben

38. „Mivel a keleti egyházak, ámbár elszakadtak, mégis valóságos szentségekkel rendelkeznek, s főleg – az apostoli jogfolytonosság révén – birtokában vannak a papságnak és az Eucharisztiaának, amelyek nagyon szorosan hozzánk kapcsolják őket, bizonyos közös részvétel a szentségekben – megfelelő körülmények között és az egyházi hatóság jóváhagyásával – nem csupán lehetséges, hanem ajánlott is.”³²

39. A katolikus Egyház és a tőlünk különvált keleti Egyházak között hit dolgában elég szoros közösség áll fenn,³³ azonkívül az Úr Eucharisztiajának ünneplése által ezekben az egyházakban Isten Egyháza épül és gyarapszik” és „ezek az egyházak, ámbár elszakadtak, igazi szentségek birtokában vannak, főleg – az apostoli jogfolytonosság következtében -a papság és az Eucharisztia kincsét mondhatják magukénak”.³⁴ Ezért megvan az ekkleziológiai és szentségtani alap ahhoz, hogy ezekkel az egyházakkal szentségi közösséget gyakoroljunk; nem zárva ki az Eucharisztiaában való közös részvételt sem, „és ha biztosítjuk a megfelelő

³¹ Unitatis redintegratio 8.

³² Ua. 15.

³³ Ua. 14.

³⁴ Unitatis redintegratio 15.

feltételeket és az egyházi hatóság hozzájárulása is megvan hozzá”,³⁵ ez nemcsak megengedett, hanem egyenesen ajánlott is.

A lelkipásztorok ez ügyben gondosan világosítsák fel a híveket, hogy ők is lássák az ilyen szentségi közösség helyes indokait és megfelelő megvalósítását.

40. E szent cselekményekben való közös részvétel szabályait – melyeket a Keleti Egyházakról szóló zsinati határozat fogalmazott meg (a 26-29. pontokban) – azzal a bölcsességgel kell megtartani, amit ez a Határozat megkíván. Azok a szabályok, amelyeket a határozat a keleti katolikusok számára adott, érvényesek az összes – beleértve a latinokat is – katolikus rítusokra.

41. A gyónás, az Eucharisztia és a betegek kenete szentségének felvételénél és kiszolgáltatásánál nagyon fontos, hogy akár a helyi katolikus egyházi hatóság, akár a püspöki szinódus, vagy a Püspöki Kar csak akkor adjon engedélyt a szentség közös vételére, ha az illetékes keleti egyházi hatóságokkal tárgyalást folytattak és a tárgyalások pozitív eredménnyel végződtek.

42. A szentségek közös vételének engedélyezésekor nagyon kell ügyelni a kölcsönösségre.

43. Szükséghelyzeteket kivéve a szentségek közös vételének jogos indoka lehet az, hogy akár fizikailag, akár erkölcsileg lehetetlen valaki számára, hogy a szentséget a saját egyházi közösségében vegye fel. Így meg lehet akadályozni azt, hogy valaki hosszú időn át a szentségek kegyelmi támasza nélkül maradjon.

44. Mivel a katolikusoknál és a keletieknél eltérő gyakorlat van az áldozás gyakorisága, az áldozás előtti szentségi gyónás és a szentségi böjt tekintetében, ügyelni kell arra, hogy ha közösen részesülnek a szentségekben, a katolikusok ne keltsenek megütközést a keleti testvérekben azzal, hogy nem követik az ő szokásaikat. Az a katolikus hívő, aki a különvált keleti testvéreknél törvényes keretek között szentségekhez járul, lehetőségei szerint igazodjék a keletiek fegyelméhez.

45. A keletiek minden további nélkül elmehetnek római katolikus paphoz gyónni, ha saját papjuk nem áll rendelkezésükre. Ugyanígy a katolikus hívő is meggyónhat keleti rítusú papnál, ha saját papját nem tudja elérni. A kölcsönösség elvét ebben is meg kell tartani. Arra mindkét félnek ügyelnie kell, hogy a prozelitizmus gyanújába ne keveredjék.

46. Ha egy katolikus hívő az 50. pontban felsorolt okok miatt a különvált keleti testvéreknél vesz rész a szent liturgiában (azaz szentmisén) vasár- vagy ünnepnapon, eleget tett a szentmisén való részvétel kötelezettségének. Ugyancsak helyesen járnak el a katolikusok, ha az említett napokon a keleti testvérek templomába mennek, amennyiben akadályoztatva vannak abban, hogy katolikus templomot keressenek fel.

47. Az 50. pontban említett szoros hitbéli egység miatt, megfelelő indokok esetében, lehet keresztszülő a keleti egyházhhoz tartozó különvált testvér a katolikus Egyházban egy katolikus keresztszülővel együtt, akár gyermek, akár felnőtt katolikus keresztelésénél, csak gondoskodjanak a keresztszülők alkalmas voltáról és a katolikus nevelésről. Ugyanígy a katolikus hívő is elmehet keleti testvérekhez keresztszülőnek, ha oda meghívják. Ilyen esetben természetesen arra a keresztszülőre hárul a nevelés feladata, aki a keresztlő egyházhhoz tartozik.

48. A katolikus templomban történő katolikus esküvőn lehet tanú keleti egyházhhoz tartozó hívő. S ugyancsak megengedett, hogy katolikus hívő tanúskodjék a keleti rítusban történő szentségi házasságkötésnél.

49. Római katolikus hívők, megfelelő indokkal, részt vehetnek a különvált keleti testvérek liturgiájában: hivatalos küldetésben, rokonság, jóbarátság, ismerkedés címén.

³⁵ Unitatis reintegratio 15.

Ilyenkor bekapcsolódhatnak a vendéglátó egyház imádságaiba, a liturgikus szertartás hívőkre tartozó részeibe. Az áldozásra vonatkozóan azonban meg kell tartani a 42. és 44. pontban mondottakat. A 40. pontban említett kapcsolatok miatt a helyi Ordinárius engedélyt adhat arra, hogy a katolikus hívő lektori szerepet vállaljon a keleti testvérek liturgiájában, ha erre felkéri. Ugyanezeket a kölcsönösség elve alapján a keleti testvérek katolikus liturgiába való részvételéről is el kell mondanunk.

50. Ami a nem szentségi természetű szertartásokon való részvételt illeti, a következő szabályokat tiszteletben kell tartani:

a) Ha katolikus szertartáson vesz részt valamelyik keleti egyház hivatalos képviselője, az a helyi és liturgikus tiszteletadás illeti meg őt, ami a vele azonos rangon levő katolikusnak jár.

b) Ha katolikus pap, diakónus vagy püspök vesz részt keleti liturgiában, közös megegyezés alapján viselheti mindazokat a ruhákat, amelyeket a katolikus liturgiában visel.

c) Igen nagy figyelemmel kell lenni a keleti testvérek – mind a hívők, mind a papság – lelkületére és szokásaira, amelyekben idők, helyek, személyek és körülmények szerint nagy különbségek mutatkozhatnak.

51. Mivel „a katolikusok és a különvált keleti testvérek közötti közösség a szent cselekményekben, helyekben és tárgyakban indokolt esetben megengedett”,³⁶ ajánlatos, hogy a helyi Ordinárius engedélye alapján a keleti testvérek használhassák a katolikus temetőt, templomot és felszerelési tárgyakat, ha – saját dolgaik híján – ezt igénylik.

52. A katolikus iskolák és intézmények igazgatói gondoskodjanak arról, hogy a hatáskörükbe tartozó keleti testvéreknek legyen módjuk a saját papjuknál kapni a lelki irányítást és a szentségekkel való ellátást. Az ilyen segítséget, ha a körülmények úgy hozzák, és a helyi Ordinárius is hozzájárul, a katolikus épületben – a templomot is beleértve – is adhatják.

53. A katolikus kezelésben levő kórházakban és ehhez hasonló intézményekben az igazgatóság alkalmas módon gondoskodik róla, hogy a keleti szertartású pap tudomást szerezhessen hívője ottlétéről és módot kell számára biztosítani, hogy a beteget meglátogathassa és méltó körülmények között elláthassa szentségekkel.

B) A többi különvált testvérrel való szentségi közösség

54. A szentségek kiszolgáltatása egy hívő közösségben a közösségnek olyan cselekménye, amely a hit, az istentisztelet és az élet közösségét fejezi ki. Ezért ha valahol hiányzik a szentségben való közös hit, tilos a különvált testvérek és a katolikusok közös részvétele a szentségekben, különösen a gyónásban, az Eucharisziában és a betegek kenetében. Mivel azonban a szentségek egyrészt az egység jelei, másrészt kegyelemforrások, az Egyház kellő ok miatt megengedheti, hogy egy különvált testvér valamelyik szentségben részesülhessen. A szentség felvételét halálvesztélyben, rendkívül súlyos esetben (pl. üldözés, börtön) akkor lehet megengedni, ha az illető a saját egyházi közösségének pásztorát nem érheti el, önként kéri a katolikus paptól a szentséget, kifejezi az illető szentségre vonatkozóan azt a hitet, amelyet a katolikus Egyház vall és megfelelő módon felkészült a szentség vételére. Egyéb, hasonlóan sürgős esetben a helyi Ordinárius, vagy a Püspöki Kar döntsön.

Hasonló helyzetekben katolikus hívők e három szentséget csak olyan közösség lelkipásztorától kérhetik, amely közösségben felszentelt papság van!

55. Nem szabad megengedni, hogy különvált testvér az Eucharisztia ünneplésének liturgiájában szentírási olvasmány lektora legyen, vagy hogy prédikáljon. Ugyanezt el kell mondanunk a katolikusokról is, akik az Úrvacsora szertartásán vannak jelen, vagy részt

³⁶ Orientalium Ecclesiarum 28.

vesznek valamelyik közösség igeliturgiáján. Egyéb, nem eucharisztikus szertartásokban a helyi Ordinárius engedélyezhet bizonyos fokú aktív részvételt, ha a másik közösség illetékes vezetője is beleegyezését adja.

56. A 48. pont szerint liturgikus és kánonjogi értelemben a katolikus Egyháztól különvált keresztény hívő nem vállalhat keresztszülői vagy bérmaszülői tisztséget. Ennek magyarázata az, hogy e két tisztség viselői nem csupán rokoni, vagy baráti minőségben vannak jelen, hanem a közösség hitének képviselői és a keresztelendő vagy bérmandó kezesei is. Ugyanígy katolikusok nem vállalhatnak ilyen tisztségeket a különvált testvérek közösségeiben. Azonban barátság, vagy rokonság alapján megengedhető, hogy katolikus keresztszülő mellett másodikként valamelyik különvált keresztény közösség tagja is keresztszülő legyen. Ugyancsak ilyen formában vállalhat másodkeresztszülői tisztséget katolikus hívő a különvált közösségben. Ilyenkor azonban a keresztény nevelésre való felügyelet arra a keresztszülőre hárul, aki a keresztelő vagy bérmandó közösség tagja.

A lelkipásztorok gondoskodjanak arról, hogy a hívők megismerjék e szabályok evangéliumi és ökumenikus természetét és így kerüljenek el minden téves félreértést.

57. Katolikus házasságkötésnél megengedett, hogy hivatalos tanúként szerepeljen tőlünk különvált keresztény testvér. Ugyanezt kell elmondanunk a katolikusok tanúskodásáról más keresztény közösségek házasságkötésénél.

58. Ahhoz, hogy katolikusok jelen lehessenek megengedett módon különvált testvérek liturgikus istentiszteletén, megfelelő jogos ok kell. Pl. hivatalos küldetés, rokonság, barátság, a megismerés vágya, ökumenikus összejövetel stb. Ilyenkor – a fent mondottak tiszteletben tartása mellett – nem tiltott, hogy a katolikusok részt vegyenek minden olyan imádságban, énekben, mozgásban, amelyek nem ellenkeznek a katolikus hittel. Ugyanez érvényes a nem katolikus keresztény testvérek részvételére a katolikus liturgiában.

Az ilyen liturgikus részvételnek – amely azonban mindig kizárja az Eucharisztia vételét! – tudatosítania kell a közösen birtokolt kincseket, és a résztvevőket rá kell döbbsentenie a közöttük levő elkülönülések súlyosságára.

59. Nem szentségi természetű szertartásokon, amennyiben más keresztény közösségek képviselői is jelen vannak, közös megegyezés alapján azt a helyet foglalják el, amely saját közösségükben megilleti őket. S ugyanígy, ha felszentelt katolikus személy van jelen más keresztény közösség szertartásán, a helyi szokások figyelembe vételével viselheti korális ruházatát.

60. Ha a különvált testvéreknek nincs megfelelő épületük, ahol saját szertartásaikat méltó módon végezhetnék, a helyi Ordinárius megengedheti, hogy a katolikusok temetőjét, épületeit, templomát is használják.

61. A katolikus iskolák és intézmények igazgatósága gondoskodjék róla, hogy a nem katolikus keresztény közösségek lelkipásztorainak legyen módja ott élő híveiknek a megfelelő lelki segítséget biztosítani. Ehhez alkalom adtán a 35. pontnak megfelelően a katolikus épületet is rendelkezésre lehet bocsátani.

62. A katolikus kezelésben levő kórházakban és hasonló intézményekben a vezetők gondoskodjanak arról, hogy a különvált testvérek lelkipásztorai alkalmas időben tudomást szerezzenek híveik ottlétéről, s legyen módjuk a beteglátogatásra és a lelki vigasz és szentségi segítség nyújtására.

E Direktóriumot VI. Pál pápa a Keresztény Egységalkárságnak 1967. április 28-án adott kihallgatáson jóváhagyta, saját tekintélyével megerősítette és közzétételét elrendelte. Az ellenkező rendelkezések hatályukat veszítik.

Kelt Rómában, 1967. május 14-én, Pünkösöd vasárnapján.

AUGUSTINUS BEA
bíboros
a Keresztény Egységalkárság
elnöke

JOANNES WILLEBRANDS
maurianai c. püspök
titkár

Második rész. Az ökumenizmus a felsőoktatási intézményekben

Előszó

63. Az Úr Szentlelke a mai ökumenikus mozgalomban azon munkálkodik, hogy „felül tudjunk kerekedni az Egyház tökéletes egységét akadályozó nehézségeken”³⁷ és végre helyreálljon az összes keresztények egysége, hogy az Egyház ragyogó jelként tudjon világítani.³⁸ Hiszen az egy hit megvallásában és az egy Eucharisztia ünneplésében az összes nemzetek egyetlen néphe nyertek meghívást az egyetlen Úr és Üdvözítő, Jézus Krisztus dicsőítésére, hogy – miként az Úr mondta – „elhiggye a világ, hogy te küldöttél engem”.³⁹

Az ökumenikus lelkületnek az összes keresztényeket lelkesítenie kell, de különösen azokat, akiknek a világban és a társadalomban az a feladat jutott, hogy gondoskodjanak arról, hogy a II. Vatikáni Zsinat dekrétumában lefektetett elvek megfelelő módon át tudják hatni a felsőoktatási intézményeket is. E dokumentumban a „felsőoktatási intézmény” az egyetemeket, a fakultásokat, az akadémiákat, az egyházmegyei szemináriumokat és azokat a házakat vagy tanulmányi központokat jelenti, ahol a szerzetesek oktatása folyik. A középfokú iskolák tehát figyelmen kívül maradnak! Többfelől kérték ezt a gyakorlati eligazítást, hogy minden pozitív erő együtt tudjon hatni mind a katolikus Egyház, mind a többi Egyházak és Egyházi Közösségek javára.

64. Az Egyház pásztorainak, a püspököknek különleges gondja, hogy előmozdítsák az ökumenikus mozgalmat és megteremtsék a megvalósításához szükséges szabályokat. Mivel azonban sokféle felsőoktatási intézmény van, nem is olyan egyszerű általános érvényű szabályokat meghatározni. Az ökumenizmus ügye ugyanis sokféle módon jelenik meg a különböző nemzetek és területek körülményei között; a személyek érettségi fokától is függ, s természetesen az Egyház belső életének és a többi közösségekkel meglévő kapcsolatainak is függvénye. A püspökök és a Püspökkari Konferenciák feladata lesz, hogy az általános elveket lebontsák a gyakorlat számára (1. I. rész 2,6-9. pp.); alkalmazzák a javasolt dolgokat a helyi és személyi körülményekre, s ha szükséges, új kezdeményezéseket is tegyenek. E feladat megoldásához nagyon ajánlatos, hogy a püspöki szervek vegyenek maguk mellé megfelelő számú szerzetes- és szerzetesnő-elöljárót, intézeti igazgatókat, vallási nevelés szakértőit, professzorokat, sőt esetleg diákokat is.

65. Az ökumenizmus minden kezdeményezése abban a természetellenes állapotban történik, amikor az Egyház és az Egyházi Közösségek még egymástól elszakadottan élnek és csak most indulnak el az egység felé. Azokat az elveket tehát, amelyeket alább adunk, az illetékes hatóságoknak esetleg felül kell vizsgálniuk, s ha a körülmények úgy hozzák, újakat is kell majd közzétenni. Így lehet majd az elveket átvinni a gyakorlatba, hogy a kitűzött cél felé előbbre jussunk.

³⁷ Unitatis redintegratio 4.

³⁸ Ua. 1.

³⁹ Jn 17,21.

I. Általános elvek és segédeszközök az ökumenikus nevelés számára

66. A szóba kerülő ökumenikus kezdeményezések egy része elsősorban a fakultásokat és a teológiai felsőoktatást érintik. Mégis, van az ökumenizmusban néhány olyan tény, amely a felsőoktatásban általánosan alkalmazható. Figyelmeztetni kell mindazokat a növendékeket és tanárokat, akik az ilyen kezdeményezésekben részt vesznek, hogy serényen és nagylelkűen szerezzék meg azt a szilárd vallási műveltséget, lelki érettséget és szakértelmet, amely az ügyszere természetére szerint szükséges.

1. Az ökumenikus kezdeményezések célja

67. Az ökumenikus mozgalomban született kezdeményezések a következő célt szeretnék elérni:

- mind a növendékekben, mind a professzorokban növekedjék a hit, a lelki élet, a katolikus Egyház életének és tanításának ismerete, hogy lelkesen, és termékenyen tudjanak részt vállalni, ki-ki a maga lehetőségei szerint, az ökumenikus dialógusban;
- nagyobb figyelmet szenteljenek a katolikus Egyház belső megújulásának, amely igen nagy segítséget jelent a keresztények egysége ügyének. De figyeljenek arra is, ami akár a saját életükben, akár az Egyház életében akadályozza, vagy késlelteti az egység kialakulását;
- hogy a tanárok és a növendékek egyaránt jobban megismerhessék a többi Egyházakat és Egyházi Közösségeket és így jobban ismerjék és értékeljék mindazt, ami a keresztények kapcsolataiban szétválaszt vagy összeköthet;⁴⁰
- ezek a kezdeményezések ne maradjanak a pusztán elméleti tudás szintjén, hanem a résztvevők ébredjenek rá, hogy az ökumenizmus tevékeny munkásaivá kell válniuk, és el kell jutniuk oda, hogy valamennyien közösen tegyenek tanúságot a világ előtt.

2. Eszközök a kitűzött cél elérésére

68. a) Mivel a felsőoktatás tantárgyai és az ökumenizmus között kapcsolatokat lehet találni, figyelemmel kell lenni a következőkre:

- Ahol külön előadásokat tartanak a vallás különféle formáiról, akár az intézmény tanrendje szerint, akár külön előadás formájában, hasznos lesz, ha az előadók ügyelnek arra, amit a teológiai tárgyak ökumenikus jellegéről a későbbiekben mondunk (l. II. fejezet 2-5. pp.).
- A filozófiai kurzusokon meg kell ismertetni a növendékekkel azt az ismeretrendszert, amely az örökérvényű filozófia hagyományában az Istenről, az emberről és a világról kialakult. Ugyanakkor, alapelveiket feltárva meg kell ismertetni a növendékekkel a modern filozófiai kutatásokat is.⁴¹ Javukra válik, ha megismerhetik és kiértékelhetik azokat a filozófiai princípiumokat, amelyek gyakran teológiai és egzegetikai véleményeket alapoznak meg a különböző Egyházakban és keresztény közösségekben.
- A történelemtanítás módszerét és útjait felül kell vizsgálni, hogy amikor a keresztény közösségek történetéről van szó, kellő módon vegyék figyelembe a szóbanforgó közösségek teljes életét. A szakadások eseményeiről és személyeiről szóló traktátusok méltányosak

⁴⁰ Unitatis redintegratio 4-7.

⁴¹ Optatum totius 15.

legyenek: legyen szó az Egyház belső megújulásáról és az egység helyreállítására irányuló régebbi törekvésekről is.

– A többi tantárgyakban figyelemmel lehet kísérni azokat a lelki értékeket, amelyek a közös keresztény hagyományból származnak, és az irodalom, művészetek, zene terén megtalálhatók a különböző keresztény közösségekben.

b) Ha vallásilag el nem kötelezett egyetemeken hallgatóival akarják megismertetni a katolikus vallást, megfelelően képzett katolikus hívók nyújtsanak segítséget, hogy a hiteles katolikus tanítást ismerhessék meg.

c) Az egyetemi oktatás formái között van néhány, amely nagyon jól megfelel az ökumenizmusnak. Csak példa kedvéért sorolunk fel néhányat, ilyenek:

– ökumenikus kérdésekkel foglalkozó tanulmányi nap, vagy megbeszélések,
– olyan összejövetelek, vagy csoportok, amelyek közösen tanulmányoznak bizonyos problémákat, közösen dolgoznak, illetve együtt végeznek valami szociális munkát. Egy ilyen csoport kedvező az ökumenikus kérdések megbeszélésére, illetve a szociális tevékenység keresztény princípiumainak keresésére. Közösen kereshetik a gyakorlati megoldások módjait is. De az ilyen jellegű csoportok, akár csak katolikusokból állnak, akár más keresztények is vesznek benne részt, keressék a kapcsolatokat a már meglévő ifjúsági szervezetekkel,
– az egyetemi kollégiumokban alakulhat ki olyan helyzet, hogy a katolikus és más keresztény növendékek közös életük folyamán tapasztalhatják az ökumenikus problémákat. Ilyen esetben a katolikusoknak gondosan kell őrizniük a hitüket és jó tanúságot kell róla tenniük. Ha megfelelő vezetés alatt állnak, igazán ökumenikus szellemben élhetnek együtt,
– az egyetemeken saját újságjaiban és folyóirataiban helyet kaphatnak ökumenikus hírek, sőt komolyabb tanulmányokat is közölhetnek, amelyekben az ökumenizmus kérdéseit boncolgatják.

d) A különböző kezdeményezések között külön figyelmet kell szentelni az egységért mondott imádságnak, nemcsak a keresztények egységéért végzett imahéten, hanem évközben is, ha arra megfelelő alkalom nyílik.⁴²

A helyi körülmények és a résztvevők figyelembe vételével – megtartva a *communicatio in sacris* szabályait – arra is mód van, hogy megfelelő vezetés mellett olyan lelkigyakorlatot szervezzenek, akár több napra is, amelyen közösen vesznek részt katolikusok és más keresztények. Ilyenkor azonban az illetékes helyi hatóság véleményéhez is igazodni kell (l. a 65. pontot).

e) A közös tanúságtételre nagyon tág terület kínálkozik az emberi jótékonyság és a szociális tevékenység körében. A hallgatókat fel kell készíteni és ösztönözni kell az ilyenfajta tevékenységre. De nagyobb hatású lesz, ha az ilyen kezdeményezés nem marad meg a teológiai fakultás keretei között, hanem egyéb fakultások hallgatóival szövetkeznek (jogászokkal, szociológusokkal, közgazdászokkal stb.).

f) Azok a papok, akik ilyen intézményeknél dolgoznak, mint káplánok, egyetemi lelkészek vagy professzorok, különös gonddal figyeljenek a hallgatók közötti ökumenikus kapcsolatokra. Ez a feladat sokat vár tőlük: nagyon jól kell ismerniük az Egyház tanítását; érteniük és ismerniük kell az egyetemi tantárgyakat; biztonságérzetet és okosságot kell sugározniuk, hogy a növendékek úgy tudjanak rájuk felnézni, mint akik teljesen hűségesek saját keresztény közösségük tanításához és fegyelméhez, ugyanakkor nyíltak a többi közösségek tagjai felé is.

⁴² Unitatis reintegratio 22. 32-34.

II. A vallási és teológiai képzés ökumenikus jellege

1. A lelki nevelés

69. Mivel fel kell tételeznünk, hogy az ökumenikus mozgalomban a Szentlélek munkálkodik, az ökumenikus nevelésben elsősorban a szív megtérésére és a lelki életre, illetve annak megújulására kell ügyelni. Ugyanis „a lélek megújulásából, az önmehtagadásból és a szeretetből születik meg és érlelődik az egység utáni vágy”.⁴³ Ezt a megújulást azonban nagyon mélyen meg kell alapozni az Egyház életében, a liturgiában és a szentségekben; de magában kell foglalnia a keresztények egységéért és az Egyház tanúságtételéért végzett imádságot is. A katolikusok lelki életének hitelesnek kell lennie: középpontjában az üdvözítő Krisztus álljon, az Atya dicsőítésére irányuljon, s ennek megfelelően adja meg minden vallási gyakorlatnak és megnyilatkozásnak a maga súlyát.

Annak érdekében, hogy az Egyház katolikus és apostoli volta még nyilvánvalóbbá válhassék,⁴⁴ a katolikusok lelki életének nemcsak a saját hagyományból kell táplálkoznia, hanem olyan hagyományokból is, amelyek más Egyházakban vagy Egyházi Közösségekben élnek. Pl. abból a kincsesházból, amely a keleti ortodox keresztények liturgiájában, szerzetességében vagy misztikájában él, vagy evangélikusok imádságaiban és a protestánsok lelkiségében található.

Ügyelni kell arra, hogy ez a más lelki hagyományokkal való kapcsolat ne csak elméleti síkon mozogjon, hanem gyakorlatban is mutakozzék meg, ha megvannak rá a megfelelő kedvező körülmények. Ezért az illetékes helyi egyházi hatóságok rendelkezéseinek megtartása mellett támogatni kell a közös imádságokat és a közös liturgikus szertartásokat (l. a 25-63. pp.).

2. A tanítás

70. Az ökumenizmusnak, mint alapállásnak át kell hatnia az összes teológiai tárgyat, hogy Krisztus teljessége jobban ki tudjon fejeződni.⁴⁵ Emellett természetesen külön előadásokon is foglalkozni kell az ökumenizmussal, és külön figyelmet kell neki szentelni a dogmatika főbb témáiban.

3. Az összes teológiai tárgyak ökumenikus jellege általában

71. Az ökumenizmusnak a következő szempontokat kell tartalmaznia:

a) Azokat a hagyomány-elemeket, amelyek az összes Egyházakban és Egyházi Közösségekben közősek, akár a tanításban, akár a lelkiségben,⁴⁶ még akkor is, ha időközben egymástól eltérő megfogalmazást nyertek.

b) A keresztény közösségek saját lelkiségének és tanításának értékeit, amelyek az összes keresztényeket segíthetik abban, hogy jobban megértsék az Egyház természetét.⁴⁷

⁴³ Unitatis redintegratio 7.

⁴⁴ Ua. 3.

⁴⁵ Unitatis redintegratio 9-10.

⁴⁶ Ua. 3.

⁴⁷ Unitatis redintegratio 4.

c) Mindazt, ami hitvitát váltott, vagy vált ki, de Isten Igéjének mélyebb vizsgálatára tud sarkallni. Ez hozzásegíthet ahhoz, hogy tisztázódjanak a valóban ellentétes, és a csak ellentétesnek látszó nézetek.

4. Az egyes teológiai tantárgyak ökumenikus jellege

72. A teológiai tantárgyakban érvényesülő ökumenikus szellem biztosítja a tantárgyak és az Egyház egységének misztériuma közötti kapcsolat figyelembe vételét. Ezenkívül a tárgyak előadásával bele kell oltani a növendékekbe az érzéket a fegyelem, a tanítás és a lelki élet területén a keresztény hagyomány teljessége iránt. Ez a teljesség-érzék akkor tud kialakulni, ha a saját hagyományainkat kapcsolatba hozzuk a Kelet és Nyugat különböző keresztény közösségeinek hagyományával, ezek régi és mai formáival egyaránt.

A többi Egyházak és Egyházi Közösségek hagyományának figyelembe vétele különösen fontos a következő területeken:

- a Szentírás tanulmányozásában, amely az összes keresztények hitének közös forrása;
- az apostoli hagyomány tanulmányozásában, amelyet a keleti és a nyugati atyák műveiben lehet megtalálni;
- a liturgikus képzésben, amelyben tudományos módszerességgel lehet összehasonlítani a különböző formákat, tanításokat és lelkiségi sajátosságokat;
- a dogmatika és a morális tanításában, különös tekintettel azokra a kérdésekre, amelyeket az ökumenikus mozgalom hozott felszínre;
- az egyháztörténelemben, ha az Egyház egységét és a különböző korokban történt szakadásokat tárgyilagos pontossággal vizsgálják;
- az egyházjogban, ahol gondosan el kell különíteni az isteni jog anyagát a csak egyházi rendelkezések folytán hatályba lépett jogtól, amelyben idők folyamán változások állhatnak be;⁴⁸
- végül a lelkipásztori, missziós és szociális gyakorlat tanításában, ahol figyelemmel kell lenni azokra a követelményekre, amelyeket a mai világ az összes keresztényekkel szemben támaszt.

Ily módon jobban kifejezzük az isteni kinyilatkoztatás teljességét és jobban teljesítjük azt a feladatot, amelyet Krisztus megbízásából az Egyháznak a világban végre kell hajtania.⁴⁹

5. Az igazi ökumenikus lelkület feltételei a teológiában

73. Az ökumenikus tevékenység „híven az apostoloktól és az egyházatyáktól kapott igazsághoz, csakis teljesen és őszintén katolikus lehet, összhangban a katolikus Egyháznak mindenkor vallott hitével”.⁵⁰ A katolikus tanítás hitigazságai között mindig megtartandó a hierarchia, mert az összes igazság hívő elfogadást igényel ugyan, de nem mindegyiknek azonos a jelentősége és a helye Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának rendszerében,⁵¹ mivel különböző kapcsolatban állnak a keresztény hit alapjával.

A növendékeknek meg kell tanulniuk különbséget tenni a hívő elfogadást követelő kinyilatkoztatott igazságok és a csupán teológiai tanítást jelentő tételek között.

Meg kell őket tehát tanítani, hogy különbséget tudjanak tenni „a hitletétemény (depositum fidei) vagyis a tiszteletre méltó tanításunkban levő igazságok” és azok előadási módja

⁴⁸ Vö. Lumen gentium 13; Unitatis redintegratio 4, 16.

⁴⁹ Unitatis redintegratio 12; Ad gentes 12, 36.

⁵⁰ Unitatis redintegratio 24.

⁵¹ Ua. 11.

között;⁵² a hirdetésre kerülő igazság és annak különféle felfogási és megvilágítási lehetőségei,⁵³ valamint az apostoli és az egyházi hagyomány között.

A hallgatókat már a filozófiában képezni kell arra, hogy fel tudják ismerni egy-egy tétel lényegi tartalmát majd a teológiában, akkor is, ha a tétel különböző formákban van megfogalmazva, mivel a teológusok más és más úton jutottak a tétel végeredményéhez, így rá fognak jönni, hogy olyan tételek, amelyek első látásra kizárják egymást, valójában egymásnak kiegészítői.⁵⁴

6. Az ökumenizmus mint önálló tantárgy

74. Ámbár az ökumenikus szemléletnek a teológia egészét át kell hatnia, mégsem felesleges, hogy önálló tantárgyként is szerepeljen. Ebben az esetben – figyelembe véve a helyi körülményeket – a következő elemekre kell ügyelni:

a) Tisztázzák az „ökumené” és az „ökumenizmus” fogalmát, történeti kialakulásukat és mai jelentésüket.

b) Tárják fel az ökumenizmus elméleti alapjait, különös tekintettel az Egyház és az egyházi Közösségek között fennálló kapcsolatokra.

c) Ismertessék az ökumenizmus célját és módszerét; az egységnek és együttműködésnek sokféle lehetőségét; a megszületendő egység reményét; az egység feltételeit, a teljes és tökéletes egységet; az ökumenizmus gyakorlatát különösen szociális téren.

d) Mondják el az ökumenizmus történetét, azokat a kezdeményezéseket, amelyek a történelem folyamán már történtek az egységért. Legyenek figyelemmel a pozitív és negatív tapasztalatokra egyaránt.

e) Ismertessék a különféle keresztény közösségek „intézményes” és aktuális életét, a tanításaikban megmutatkozó különböző irányzatokat, missziós törekvéseiket, lelki életüket és liturgikus formáikat.

f) Foglalkozzanak az ökumenizmus kapcsán felmerült sajátos kérdésekkel; a hermeneutikával, a papi szolgálattal, az istentisztelettel, az „interkommunióval”, a hagyományokkal, a prozelitizmussal és az igazi evangelizációval, a hamis békülékenységgel (irenizmussal) a laikusok helyzetével, a nők egyházi szolgálatával stb.

g) Mutassanak rá a lelki élet és az ökumenizmus közötti összefüggésre, s hogy mennyire fontos az egységért végzett imádságban és a lelki dolgokban való egység.

h) Ismertessék azokat a kapcsolatokat, amelyek a katolikus Egyház és más Egyházi Közösségek, ezek nemzetközi szervei, illetve a nem katolikus közösségek között vannak.

i) Hívják fel a figyelmet arra, hogy milyen jelentősége van az ökumenizmus szempontjából az Egyházak Ökumenikus Tanácsának és annak a kapcsolatnak, amely a Tanács és katolikus Egyház között fennáll.

⁵² Unitatis redintegratio 6; Gaudium et spes 62.

⁵³ Unitatis redintegratio 17.

⁵⁴ Uo.

III. Az ökumenikus nevelés részleges szabályai

1. A keresztények közötti dialógus a felsőoktatási intézményekben

75. Ha a keresztények között folytatandó dialógus általános elveit figyelmesen átvizsgáljuk, nyilvánvalóvá válik, hogy a szemináriumoknak, a teológiai fakultásoknak és a többi teológiai felsőoktatási intézményeknek milyen különleges szerepe van az ökumenikus dialógusban. De az is kiderül, hogy ez a dialógus nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a mondott intézmények teljesíteni tudják hivatásukat, az ifjúság nevelését.

A dialógus, mint a nevelés egyik eleme, a következőket követeli meg:

a) Őszinte és szilárd meggyőződést a saját hitben és hűséget hozzá. Enélkül a dialógus olyan beszélgetéssé fajul, amelyben a felek igazában nem is vesznek részt.

b) Nyitott lelket és készséget arra, hogy mélyebb vallási életet éljen miután a másikkal folytatott dialógusból – akit tényleg kereszténynek kell tartani – jobban megismerte a saját hitét.

c) Az utak és feltételek keresését a kölcsönös kapcsolatok és az egység megtalálásához. De az így keresett egység nem azon alapszik, hogy egyetértenek a közömbösségben, a hamis békülékenységben vagy csak a világ kívánságaihoz való gátlástalan alkalmazkodásban, hanem az Evangéliumhoz való fokozott hűségre és hiteles keresztény vallásosságra épül, amely összhangban áll az igazsággal és a szeretettel.

d) Kapcsolatokat és együttműködést az Egyház pásztoraival, püspökökkel, és kellő engedelmességet tanácsaik és rendelkezéseik iránt. A dialógus ugyanis nem magánszemélyek, vagy intézmények tárgyalása, hanem természete szerint az Egyház ügye.⁵⁵

e) Annak készséges elismerését, hogy a különböző Egyházak és Egyházi Közösségek tagjai többnyire segítséget tudnak nyújtani ahhoz, hogy Közösségeik tanítását és életét helyesen lehessen érteni.

f) Tiszteletet a másik lelkiismerete és meggyőződése iránt, saját Egyháza tanításának előadásában, vagy az isteni Kinyilatkoztatás sajátos értelmezésében.

g) Annak készséges elismerését, hogy a dialógusban való részvételre nincs mindenki egyformán felkészülve az értelmi képzettség, lelki érettség és a lelki életben való haladás különbségei miatt. Ezért az akadémiai rendtartások tantárgyakra és hallgatásukra vonatkozó részét úgy kell átdolgozni, hogy megfelelők legyenek a jelen helyzetnek.

2. Az ökumenikus szakértők

76. Az egyháznak szüksége van elegendő számú és megfelelő felkészültségű papokra, szerzetesekre, világi férfiakra és nőkre, akik teljesíteni tudják az ökumenizmussal kapcsolatos feladatokat. Ilyenekre még ott is szükség van, ahol túlnyomó részben katolikusok élnek.

Feladataik közé sorolhatjuk a következőket:

– a helyi ordináriust és a papságot támogatniuk kell abban, hogy a híveket ökumenikus szemléletre tudják nevelni;

– támogatniuk kell az egyházmegyei, vagy területi ökumenikus bizottságot;

– megfelelő módon kapcsolatokat kell keresniük a többi keresztény közösségekkel;

– a szemináriumokban és más oktatási intézményekben tartanak előadásokat az ökumenizmusról;

⁵⁵ Unitatis reintegratio 4.

– adjanak megfelelő eligazításokat a katolikus iskolák és intézmények ökumenikus tevékenységéhez, s támogassák a missziós-képzést, hogy teljesíteni tudják különleges ökumenikus feladataikat (l. 3-8. pp.).

Megalapozott, általános teológiai műveltségük mellett ezeknek a szakértőknek rendelkezniük kell a következőkkel:

a) Valamely részterületen egyetemi végzettséggel. Pl. teológiában, egzegézisben, egyháztörténelemben, filozófiában, vallásszociológiában.

b) Kapjanak külön kiképzést a mai ökumenizmus alapelvei, kérdései, állása és teendői körében. Az előadások, könyvek és egyéb elméleti ismeretforrások mellett nagyon hasznos, ha erőkhez mérten személyesen is részt vesznek olyan ökumenikus kapcsolatokban, amelyekre kongresszusok, összejövetelek, központok, intézetek adnak módot.

c) Jól ismerjék meg annak a területnek keresztény hagyományait, amelyen működni fognak. Ennek az ismeretnek a megszerzéséhez is a legjobb út az illető hagyomány ismerőivel és művelőivel való kapcsolatfelvétel.

3. A lelkipásztorkodó papságról

77. A püspököknek és a szerzeteselőjáróknak sokféle lehetősége van arra, hogy papi gyűléseken, előadásokon, lelkigyakorlatokon, elmélkedési vagy megbeszélési napokon az ökumenikus lelkületet kialakítsák és ápolják a lelkipásztorkodó papságban. Külön ügyeljének arra, hogy megfelelő hangsúlyt kapjon az ökumenizmus és fontolják meg a következő pontokban mondandókat.⁵⁶

Készítsenek olyan útmutatásokat, amelyekben tájékoztatják az ökumenizmus pillanatnyi helyzetéről a papokat, a szerzeteseket és a híveket. Ezzel módot nyújtanak arra, hogy az ökumenizmus szempontja hatni tudjon a prédikációkra, az istentiszteletre, a katekézisre és a keresztény életre. Ezenkívül, megfelelő körültekintés mellett, kérjenek meg egy-egy pásztor vagy szolgát más közösségekből, hogy ők fejtsék ki a saját hagyományukat vagy beszéljenek olyan lelkipásztori kérdésekről, amelyek az összes keresztény egyházak közös gondját jelentik.

Ahol pedig alkalmasnak látszik, és a helyi ordinárius is beleegyezését adja, a katolikus papság más közösségek pásztoraival együtt vegyen részt olyan megbeszéléseken, amelyeknek az a célja, hogy kölcsönösen jobban megismerjék egymást és megoldásokat találjanak közös lelkipásztori kérdésekben és a közös keresztény cselekvésben. Az ilyen kezdeményezések megvalósulását elő szokta segíteni bizonyos szervek létrehozása, mint pl. helyi vagy területi papi tanács, pásztorok társulata, vagy esetleg már meglévő szervezet ilyen jellegű tevékenysége.

A teológiai fakultások, a szemináriumok és egyéb tanulmányi központok nagyon sokban tudják támogatni az ökumenikus törekvéseket akár úgy, hogy tanfolyamokat szerveznek a már lelkipásztorkodó papság számára, akár azzal, hogy saját professzoraikat bátorítják, hogy szívesen nyújtsanak másoknak segítséget.

4. A felsőfokú teológiai intézetek előjárói és professzorai

78. A második fejezetben adott általános elveknek kell irányítaniuk, alakítaniuk és ösztökélniük mindazok kiképzését, akik arra lettek kiszemelve, hogy később teológiát vagy vele kapcsolatos tárgyakat tanítsanak fiatal papoknak, szeminaristáknak, szerzeteseknek vagy laikusoknak.

⁵⁶ Vö. Christus Dominus 16; Presbyterorum ordinis 9.

A helyi ordinárius, a püspökök testülete, a szerzeteselőjárók, a fakultások rektorai és a tanulmányi házak vezetői valamennyien törekedjenek arra, hogy előmozdítsák az ökumenikus mozgalmat. Minden erejükkel azon legyenek, hogy tájékoztassák a tanárokat az ökumenizmus elméleti és gyakorlati eredményeiről. Ehhez természetesen megfelelő irodalom – könyvek, folyóiratok, újságok, egyéb írárok – szükséges mind katolikus, mind nem katolikus részről.

Amikor a tanulmányi rendet meghatározzák, ügyelni kell a következőkre:

a) Tanácsosnak látszik, hogy az ökumenizmus tantárgyát hamarosan a teológiai tanulmányok megkezdése után kapják a hallgatók, hogy az ökumenikus problémák ismeretében tanulhassák a többi tárgyakat.

b) A tantárgyak megkedveltetése és a tanítás elevenítése érdekében nagyon hasznos lehet a hallgatókkal folytatott megbeszélés. A felvetődött témákból disszertációkat és egyéb dolgozatokat írathatnak a professzorok.

c) Kellő gondot fordítsanak a tankönyvek és a segédkönyvek kiválasztására, illetve megírására. Fontos ugyanis, hogy hitelesen lehessen megismerni más keresztények teológiai, történeti, lelkiéleti tanítását, mert mindezek az élet szerves összefüggésében és nem elvont igazságként hatnak.

d) Igen nagy jelentősége van annak, hogy a papságra és a szerzetesi életre készülők megtanulják, hogy a többi keresztényekkel hogyan kell majd viselkedniük lelkipásztori munkájukban. Pl. hogyan kell rajtuk segíteni lelki szükségleteikben olyan formán, hogy tiszteletben tartsák lelkiismereti szabadságukat és a Szentlélek bennük levő kegyelmét.

e) A szemináriumok és a többi teológiai felsőoktatási intézmény könyvtárait gondosan gyarapítani kell olyan könyvekkel és folyóiratokkal, amelyek általánosan tárgyalják az ökumenizmus kérdéseit, de azt az irodalmat is be kell szerezni, amely a helyi viszonyok részletkérdéseivel foglalkozik.

IV. Személyes és intézményes együttműködés a katolikusok és a többi keresztények között

79. A helyi körülmények és a III. fejezetben adott általános elvek figyelembevétele mellett nagyon hasznosak lehetnek a felsőfokú intézmények különböző szintű kapcsolatai. Az intézmények, professzorok és a növendékek ökumenikus kapcsolatai növendékeknek és tanároknak egyaránt sokat segíthetnek magában az oktatásban is.

80. Az együttműködés gyümölcsei:

- segítséget nyújt a teológia teljesebb megértéséhez, főleg a szentírásmagyarázat segéd tudományai, de a többi tárgyak oldaláról is;

- magának a fakultásnak nyújt segítséget, ha közösen használhatnak könyveket, könyvtárakat; megnő azoknak a jól képzett professzoroknak száma, akikkel találkozhatnak a növendékek; az alább adandó normák szerint elhagyhatók lesznek haszontalan és önmagukat ismétlő kurzusok;

- az épületek, s főleg a könyvtár közös használata növeli az intézmények anyagi lehetőségeit;

- a társadalom egészére nagyobb hatással lehetnek az egymás között kapcsolatban álló intézmények. Az emberek ugyanis szívesebben hallgatnak egy közös keresztény kezdeményezésre, mint ha sok keresztény intézmény egymástól függetlenül tesz dolgokat.

- hatásosabban tud tanúskodni az intézmény az egyetemi oktatás hagyományos formái mellett a többi keresztények felé. Ezt a tanúságtételt el is várják az emberek az egyetemi szintű oktatástól, ti., hogy többet nyújtson az elméleti képzésnél.

81. Ezek a kölcsönös kapcsolatok és együttműködések a professzorok számára új lehetőségeket nyitnak a tudományos kutatásban. A növendékek pedig, akik ilyen légkörben tanulhatnak, felkészülnek a jövő ökumenikus tevékenységre, és megfelelő katolikus professzorok irányítása mellett megtanulhatják gyakorlatilag is, hogy ökumenikus területeken hogyan kell fölébe emelkedni az elméleti vagy lelkiéleti nehézségeknek.

82. Az együttműködésben résztvevők között világosan meg kell különböztetni a már végzeteket s esetleg akadémiai fokozattal rendelkezőket a még alaptanulókat végző hallgatóktól.

83. A Püspöki Konferenciák, amikor az Optatum Totius dekrétum szellemében elkészítik a papnevelés irányelveit, az alább következő általános szabályok szerint intézkedjenek a katolikus szemináriumok és más keresztény intézmények kapcsolatainak részleteiről. S ha valamelyik szerzet tanulmányi háza szintén részt akar venni az ilyen kapcsolatokban, a szerzet előjárója vagy megbízottja vegyen részt a szabályzat megalkotásában.⁵⁷

Ha egy szeminárium, vagy intézmény esetében különleges kérdések vetődnek fel, az illetékes ordinárius döntse el – a püspöki konferencia szabályai szerint – hogy milyen kérdések tartoznak az ő hatáskörébe, és mikről kell az intézmény vezetőinek dönteniük.

84. Az ökumenikus dialógus és együttműködés javát szolgálja, ha országonként vagy területenként ökumenikus intézeteket vagy központokat állítanak fel. A helyi illetékes egyházi hatóság jóváhagyásával alakítsák őket. Szervezhetőek akár külön-külön, akár egy egyetem kebelén belül, akár több egyetem által közösen. E központok szervezete és célkitűzése sokféle lehet, de amikor megszervezik, az egész ökumenikus mozgalomra figyelemmel kell lenni.

⁵⁷ Christus Dominus 35. 5-6. a.

85. Az ökumenikus intézetek fajtái:

a) Ökumenikus kutatóintézetek, amelyekben egy-egy részletkérdést tudományosan dolgoznak fel az ökumenikus dialógus számára, és tudományos közleményekben publikálják az eredményeket.

b) Ökumenikus teológiai intézetek, amelyekben a teológiát már befejezett hallgatók kurzusokon vesznek részt, és specializálódnak az ökumenikus teológiában. Az ilyen intézetek vagy az ökumenizmus egészével, vagy egy-egy részterülettel foglalkoznak (pl. a keleti egyházakkal, a protestáns, vagy anglikán közösségek kérdéseivel). De a specializáló intézetek is tartásuk szem előtt az ökumenizmus ügyének egészét.

c) Teológiai és lelkipásztori kérdésekkel foglalkozó társulatok, amelyekben különböző egyházak szolgálói és pásztorai találkoznak. Megbeszélhetik elméleti problémáikat, s közös jellegű gyakorlati teendőiket és a közös tanúságtétel kérdéseit.

d) Egyetemek és más felsőoktatási intézmények szövetsége, amely biztosítja a könyvtárak és egyéb segédeszközök közös használatát, a szorosabb együttműködést a professzorok, illetve a hallgatók között, és segíti a tanrendek összehangolásában.

86. e) „Interkonfesszionális” (egyház-közi) intézetek:

A helyi körülmények és lehetőségek szerint az ilyen intézetek, illetve „centrumok” vagy katolikus irányítás alatt állnak, vagy több felekezet közösen irányítja őket. A közös vezetés alatt álló intézetek különösen ott termékenyek, ahol az Egyháznak vagy Egyházi Közösségeknek közösen kell mérlegelniük bizonyos kérdéseket (pl. a misszionálást, a nem keresztény vallásokkal tartott kapcsolatokat, az ateizmus és a hitetlenség kérdéseit, a tömegtájékoztató eszközök használatát, a szakrális építészetet és művészetet, a teológián belül a szentírásmagyarázatot, az üdvtörténet tanítását, lelkipásztorkodás-tant stb.), amely kérdéseket ha meg tudnak oldani, igen nagy hasznára válik a keresztények egységének. Az ilyen intézetek felállítását és irányítását szokás szerint azokra kell bízni, akik részt vesznek benne, de tiszteletben kell tartaniuk az illetékes egyházi hatóság jogait is.

87. Ahol alkalmasnak látszik, a katolikus intézetek – e fejezet 5. pontja értelmében – csatlakozhatnak olyan intézményekhez, amelyek a teológiai képzés tökéletesítését, a lelkipásztori továbbképzést és a felsőoktatási intézmények együttműködését segítik elő. Ha ilyen társaságokkal, vagy intézményekkel egyesülnek, gondoskodni kell arról, hogy a katolikus intézmény autonómiája sértetlenül megmaradjon a tanterv, az egyes tantárgyak összeállítása és a növendékek papi és lelkipásztori felkészítése területén, már amennyiben ezek a kérdések az intézmény hatáskörébe esnek, és ahogyan az illetékes egyházi hatóság meghatározza őket.

88. Azokról, akik még a teológiai alapképzést kapják

E dokumentum III. fejezetének 1. pontja szerint különös figyelmet kell szentelni az ökumenikus együttműködésnek akkor, ha olyan résztvevőkről van szó, akik még általános és alapvető teológiai képzésüket kapják. A más keresztényekkel való együttműködés ebben az időszakban (közös tanulásban, imádságban, szociális tevékenységben) annál gyümölcsözőbb lesz, minél inkább ragaszkodik mindenki saját hitének hagyományaihoz, és tudatában vannak az ökumenizmus kitűzéseinek, az ökumenikus dialógus szükséges voltának.

89. A katolikus szemináriumok, a teológiai iskolák és a szerzetek tanulmányi házai kapcsolatot kereshetnek a többi keresztény közösségek hasonló természetű intézményeivel. A helyi körülmények és az intézmények jellege szerint az együttműködésnek sokféle formája

lehet: pl. professzorok kölcsönös cseréje, bizonyos kurzusok egymásközötti elismerése, különféle szövetségek vagy egy egyetemhez való afiliálódás. Közben azonban ügyelni kell arra, hogy a katolikus intézmény eredeti természete épen maradjon, és el ne veszítse a jogát ahhoz, hogy növendékeivel, a 92. pontban felsoroltak szerint a katolikus igazság teljességét megismertesse.

90. Az illetékes egyházi hatóság meghívhatja más keresztény közösségek szakértőit, hogy a katolikus intézményben egy-egy előadást, sőt kurzust tartsanak, csak az intézmények őrizték meg sajátos jellegüket. Viszont a katolikus professzorok is legyenek készségesek, ha ilyen természetű meghívást kapnak.

91. Katolikus szeminaristák engedélyt kaphatnak arra, hogy más intézményekben, esetleg szemináriumban hallgassanak bizonyos kurzusokat, a következő szabályok betartásával:

- fontolják meg, hogy egy ilyen kurzus hasznos-e, és jó hatással van-e a növendékek teológiai képzésének egészére;
- az előadó általánosan megbecsült, szakértő és ökumenikus lelkületű legyen;
- a növendékeket előre készítsék fel;
- fontolják meg lelki és pszichikai érettségüket;
- annál kényesebb az ilyen vendéghallgatás, minél inkább központi jelentőségű a tárgy, amelyről szó van.

A rendszeres teológiát katolikus előadóktól kell hallaniuk, főleg az egzegézist, a dogmatikát és a morálist. A gyakorlati tárgyak előadásait – biblikus nyelveket, tájékoztatási eszközök használatát, vallásszociológiát – hallgathatják más keresztény intézményben is. Néhány olyan előadáson is részt vehetnek, amelyeken fontos teológiai kérdések közhasznú előadása hangzik el, pl. egyháztörténelem vagy patrisztika területéről.

E kérdésben az előjáróknak kell dönteniük, megtartva a szeminárium általános rendjét és az illetékes ordinárius rendelkezéseit. Hallgassák meg a növendékek véleményét is.

Annak érdekében, hogy az ilyen vendéghallgatás valóban gyümölcsöt hozzon, fontos, hogy a katolikus professzorok ismerjék annak a professzornak írásait, gondolkodását, tételeit, akihez növendékeik elmennek. S ugyancsak ismerniük kell a növendékeket vendégül látó intézmény szellemét és közösségének ökumenikus gondolkodását. Ebben nagy segítséget nyújt, ha a professzorok személyes ismeretségben vannak egymással.

Ezen felül tanácsos, hogy a szemináriumok vezetői folytassanak megbeszéléseket a professzorokkal és a lelki vezetőkkel arról, hogy a tanulmányi rendben nem kell-e valamit felülvizsgálni, változtatni, vagy bizonyos felmerülő nehézségeket megoldani. Ajánlatos, hogy ilyen tárgyalások a különböző intézmények között is folyjanak.

92. A világ különböző részén válságba került a felsőoktatás több formája és rendje. Sokféle születtek olyan javaslatok, hogy a „vallási” oktatási intézményeket be kell olvasztani az állami, vagy vallásilag el nem kötelezett egyetemek kötelékébe. Az illetékes püspökkari konferencia hatáskörébe tartozik, hogy megfelelő szervek és szakértők tanácsainak meghallgatása után eldöntsék, hogy a szeminaristák mennyire vehetnek részt az ilyen kezdeményezésekben. Nagy gondot fordítsanak a szeminaristák, de a többi katolikus egyetemista lelki és értelmi képzésére is, amelynek katolikus irányítás alatt kell történnie; a katolikus professzoroknak döntő szerepet kell vinniük oktatásukban, és az Egyház hiteles tanításának hirdetési szabadságát mindenképpen biztosítani kell.

Az ilyen közös kezdeményezések tevékenysége érdekében kívánatos, hogy az egyetemek vagy a fakultás vezetőségében kapjanak helyet olyan katolikusok is (laikusok, szerzetesek, papok), akik saját szakterületüknek és az ökumenizmusnak valóban szakértői.

93. Azok a katolikus egyetemek, amelyek együtt oktatják a teológiára és az egyéb szakokra készülöket, ugyanilyen elvek szerint dolgozzanak, de alkalmazkodjanak intézetük sajátos jellegéhez, különleges körülményeikhez és a növendékek érdekeihez. Mindazt, amit a

növendékek előzetes vallási felkészítéséről, lelki érettségéről, a professzorok szakmai és emberi alkalmasságáról előzőleg elmondtunk, itt is érvényesnek kell tekintenünk.

E Direktóriumot VI. Pál pápa 1970. április 16-án, amikor kihallgatáson fogadta a Keresztény Egységalkárság elnökét, jóváhagyta, saját tekintélyével megerősítette és közzétételét elrendelte. Az ellenkező rendelkezések hatályukat veszítik.

Kelt Rómában, 1970. április 16-án.

JOANNES WILLEBRANDS
bíboros
a Keresztény Egységalkárság elnöke

HIERONYMUS HAMER OP.
titkár

A Keresztény Egységítőkarság Instrukciója azokról a különleges esetekről, amikor nem katolikus keresztények a katolikus Egyházban az Eucharisztiahoz járulhatnak

1. A kérdés

Mostanában gyakran felvetik a Titkarság felé a következő kérdést: MILYEN KÖRÜLMÉNYEK ÉS MILYEN FELTÉTELEK MELLETT ENGEDHETŐ MEG, HOGY MÁS EGYHÁZAK VAGY EGYHÁZI KÖZÖSSÉGEK HÍVEI A KATOLIKUS EGYHÁZBAN VEHESSÉK MAGUKHOZ AZ EUCHARISZTIÁT?

A kérdés természetesen nem egészen új, mert már a II. Vatikáni Zsinat Ökumenikus Dekrétuma és később az Ökumenikus Direktórium szólt róla.⁵⁸

Az itt közreadandó lelkipásztori szabályok nem megváltoztatni akarják az érvényben levő törvényeket, hanem csak magyarázzák azokat. Megvilágítjuk azokat az elméleti princípiumokat, amelyekből a szabályok következtek, hogy könnyebb legyen a végrehajtásuk.

2. Az Eucharisztia és az Egyház misztériuma

Nagyon bensőséges kapcsolat van az Egyház misztériuma és az Eucharisztia misztériuma között.

a) Az Eucharisztia valóságosan tartalmazza azt, ami az Egyház létének és egységének alapja: Krisztus Testét, amelyet az Úr áldozatul adott és híveinek az örök élet kenyereként adta át. Krisztus Testének és Vérének szentsége, amelyet az Úr megalapozásul Egyházának adott, természete szerint magával hozza a következőket:

– a szolgálati papi hatalmat, amelyet Krisztus apostolainak és utódaiknak, a püspököknek és a papoknak átadott, azzal a felhatalmazással, hogy szentségi módon vigyék végbe az Ő papi tettét, amellyel egyszer s mindenkorra felajánlotta magát az Atyának a Szentlélekben, és híveinek adta magát, hogy Benne egyek legyenek;

– e szolgálat egységét, amelyet Krisztusnak Egyház fejének nevében, s következésképpen szolgálati papság hierarchiájában kell végezniük;

– az Egyház hitét, amelyet az Egyház az Eucharisztia ünneplésében vall meg, s általa válaszol a Szentlélekben a Krisztustól kapott ajándéokra.

– Ha e három elemével együtt csorbítatlanul szemléljük, akkor az Eucharisztia Szentsége a Krisztus által létrehozott reális egységet jelzi, Krisztus Egyházának látható egységét, melyet nem veszíthet el.⁵⁹

b) „A szentmise ünneplése Krisztusnak és Isten hierarchikusan rendezett népének cselekménye. Az egész keresztény élet középpontja mind az egyetemes Egyház, mind a helyi egyházak, mind pedig az egyes hívők részére.”⁶⁰ A szentmise áldozatában az Egyház, amikor

⁵⁸ Unitatis redintegratio 8; Ökumenikus Direktórium 44, 55.

⁵⁹ Lumen gentium 3; Unitatis redintegratio 4.

⁶⁰ A Római Misekönyv általános rendelkezései I, 1. In: A Miseliturgia telje megújítása, Budapest 1972. Szent István Társulat, 21. o.

Krisztus misztériumát ünnepli, a maga misztériumát is megünnepli, és konkrét formában fejezi ki a maga egységét. Az oltár körül összegyűlt hívek áldozatot ajánlanak fel a pap keze által, aki Krisztus nevében cselekszik, és megjelenítik Isten népének közösségét, amelyet az egy hit megvallása kapcsol össze. Ily módon jellé és egy nagyobb közösség képviselőivé válnak.

A szentmise bemutatása már önmagában hitvallás, amelyben az Egyház magára ismer és általa kifejezi önmagát. Ha ugyanis megfontoljuk a kánonok csodálatos tartalmát és azt a gazdagságot, amely a mise állandó és változó részeiben van; s ha nem tévesztjük szem elől, hogy az igeliturgia és az Eucharisztia liturgiája egyetlen istentiszteleti cselekményt alkot,⁶¹ akkor könnyen belátható, hogy mennyire igaz ez az axióma: „Lex orandi, lex credendi – az imádság törvénye a hit törvénye”.⁶² Így a misének kateketikai jelentősége is van, amelyet az Egyház a liturgia megújulásában méltán ismert fel és hangsúlyozott. Egyébként az Egyház a századok folyamán gondot fordított arra, hogy a liturgikus ünneplésbe bekerüljenek a hit legfontosabb témái. Az új ünnepek és új imádságok ezt a célt szolgálták.

c) Az Eucharisztia helyi ünneplése és az Egyház egyetemes közössége közötti kapcsolat azokból az imádságokból is kitűnik, amelyeket a kánonokban a pápáért, a helyi püspökökért és a püspökök testületéért mondunk.

Amit az Eucharisziáról, mint a keresztény élet központjáról és csúcjáról mondunk, az az Egyház egészére és az egyes tagokra egyformán érvényes. De különösen érvényesül azokon, akik tevékenyen vesznek részt a misében, s főleg az áldozókon. A misében történő áldozás valójában a legteljesebb részvétel az Eucharisziában, mert akkor teljeseedik be Krisztus parancsa: „Vegyétek és egyétek!”⁶³

3. Az Eucharisztia lelki táplálék

Az Eucharisztia hatásai közé tartozik, hogy lelkileg táplálja azokat, akik az Egyház hitével veszik magukhoz, mert az Úr a Testét és Véréát az örök élet eledeléül adta.⁶⁴

A megkeresztelt emberek számára az Eucharisztia lelki táplálék, amelynek erejéből magának Krisztusnak életét élük, egyre jobban tagjaivá válnak és egyre inkább belenőnek az üdvösség misztériumába: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az bennem marad és én őbenne” – mondta az Úr.⁶⁵

a) Az Eucharisztia tehát, mivel a Krisztussal való elmélyültebb egység és a lelki élet tökéletességének szentsége, minden hívőnek szükséges az Úr szava szerint: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet bennetek!”⁶⁶ Mindazok, akik komolyabban élük a kegyelmi életet, kényszerítő szükségét érzik annak, hogy táplálkozzanak ezzel a lelki eledellel. Az Egyház ezért ajánlja az Eucharisztia naponkénti vételét.

b) Bár az Eucharisztia lelki táplálék, és hatására a keresztény ember szorosabb kapcsolatba kerül Krisztussal, mégsem lehet bármilyen magasrendű egyéni célok eszközévé. A hívőknek ugyanis Krisztussal, a misztikus Test Fejével való egységéből egymásközötti kapcsolata is következik. Az Apostol szava szerint a hívők egysége az egy eucharisztikus kenyér vételére épül: „Hiszen egy kenyér, egy test vagyunk mi sokan valamennyien, akik ugyanabból az egy kenyérből részesülünk”.⁶⁷ E szentség segítségével „az ember Krisztusba

⁶¹ Vö. Presbyterorum ordinis 4.

⁶² Vö. XI. Pius pápa, Quas primas kezdetű enciklika; Presbyterorum ordinis 5; Sacrosanctum Concilium 2,6.

⁶³ Sacrosanctum Concilium 55; vö. Unitatis redintegratio 22.

⁶⁴ Vö. Jn 6,54-58.

⁶⁵ Jn 6,56.

⁶⁶ Jn 6,53.

⁶⁷ 1Kor 10,17.

testesül és tagjaival egygké válik”.⁶⁸ Az Eucharisztia gyakori vétele által a hívők egyre inkább belenőnek Krisztus testébe, és egyre jobban részesei lesznek az Egyház misztériumának.⁶⁹

c) Tehát az Eucharisztia lelki szükséglete nem csupán a személyes lelki élet gyarapodását érinti, hanem a lehető legközvetlenebbül kapcsolatban áll Krisztus Egyházába való elmélyültebb tartozásunkkal is, mert az Egyház „az Ő teste és teljessége annak, aki mindent mindenben betölt”.⁷⁰

4. Általános szabályok az eucharishtiához bocsátás különböző eseteire

Ami a katolikus Egyház tagjait illeti, számukra az Eucharisztia misztériumának e két szempontja teljesen összefonódik: azaz, az Eucharisztia mint az egész, egységes közösség ünnepe – amely közösséget egy és ugyanaz a hit kapcsol össze – és az Eucharisztia mint az egyesek személyes és közösségi lelkiéletének igényeit kielégítő táplálék. Ugyanez általánosan majd akkor valósul meg, ha Krisztus minden tanítványa az egy Egyház tagjává lesz Isten akarata szerint.

De mi van a keresztények mostani, megosztott állapotában? Az összes megkereszteltekben egyformán megvan az Eucharisztia iránti lelki igény. Akik nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal, azok lelkiismeretük szava szerint a saját közösségük papjaihoz mennek. Mit tegyenek azonban azok, akiknek nem áll módjukban saját papjukhoz eljutni, vagy más meggondolások miatt katolikus pap kezéből akarják magukhoz venni az Eucharisztia szentségét?

Az Ökumenikus Direktórium már megmutatta, hogy hogyan lehet megnyugtató módon eleget tenni e két követelménynek: az egyházi közösség épségének és a lelkek javának. A Direktórium normái két princípiumból vezethetők le:

a) Semmiféle konkrét lelkipásztori helyzet nem lehet ok arra, hogy hűtlének legyünk az Egyház misztériuma és az Eucharisztia misztériuma közötti szoros összefüggéshez. Az Eucharisztia ünneplése ugyanis természeté szerint a hitvallásban és az egyházi közösségben való teljes egységet jelzi. Ezt a princípiumot soha nem szabad elhomályosítani, hanem ennek kell meghatározniá tetteinket.

b) Az előbbi princípium bizonyára nem kerül háttérbe, ha egyes esetekben olyan keresztény hívőket engedünk katolikus módon áldozni, akik kifejezik, hogy az Eucharishtiával kapcsolatban ugyanazt hiszik, amit a katolikus Egyház; éhséget éreznek e szentségre, de hosszabb időn keresztül képtelenek eljutni saját pásztorukhoz. Ezért jószántukból kéri a szentséget, méltók a vételére és életük valóban keresztény emberhez illő. Lelkük éhsége annak az igénynek a kifejeződése, amelyről az imént szóltunk: lelki fejlődésük és az Egyház misztériumába és egységébe való mélyebb belenövés igénye vezérli őket.

De e feltételek megléte mellett is ügyelni kell arra, hogy más keresztények áldozása ne sodorja veszedelembé, vagy ne zavarja meg a katolikus hívők hitét.

⁶⁸ Denzinger-Schönmetzer 1322.

⁶⁹ Uo.

⁷⁰ Ef 1,23.

5. A fentebb kifejtett elvekből következő különbségek a keleti és a többi keresztények között

Az Ökumenikus Direktórium az Eucharisztia vételének szabályozásánál különbséget tesz a keleti keresztények és egyéb keresztény közösségek tagjai között.⁷¹ Ennek oka a következő: A keleti egyházak, ámbár elszakadtak, rendelkeznek a szentségekkel – főleg megvan náluk az apostoli jogfolytonosság, a papság és az Eucharisztia – amelyek szoros kapcsolatban tartják őket velünk. Ennek következtében kisebb a veszélye annak, hogy az egyházi és az Eucharisztikus közösség közötti kapcsolat elhomályosodjék.⁷² Legújabb VI. Pál pápa figyelmeztetett rá, hogy „Egyházunk és a tisztelendő Ortodox Egyház között majdnem teljes egység áll fenn, akkor is, ha még nem tökéletes az az egység, amely Krisztus és Egyháza misztériumában való közös részesedésünkből ered.”⁷³

Ha azonban olyan keresztény közösség tagjairól van szó, amely közösségnek az Eucharisziára vonatkozó hite eltér az Egyház hitétől, s amelyekben nincs meg a papság szentsége, ezeknek a katolikus Eucharisziához engedése azzal a veszéllyel jár, hogy elhomályosul az a lényeges összefüggés, amely az eucharisztikus közösség és az egyházi közösség között áll fenn. Az Ökumenikus Direktórium ezért kezeli másként ezeket az eseteket, mint a keleti keresztényeket és tiltja az áldoztatást, kivéve a „casus urgentis necessitatis”-t, a szükséghelyzeteket. Ilyenkor azonban meg kell kívánnunk az ilyen keresztényektől, hogy fejezzék ki az Egyház hitével való közösségüket az Eucharisziára vonatkozóan, azaz fejezzék ki, hogy úgy fogadják az Eucharisziát, ahogy Krisztus alapította és az Egyház adja. Az ortodoxokkal szemben ilyen kérdést nem kell feltenni, hiszen az Eucharisztia körül ugyanazt a hitet vallják, mint a katolikusok.

6. Kinek a hatáskörébe tartozik egy-egy konkrét eset elbírálása?

Az Ökumenikus Direktórium 55. pontja széleskörű lehetőséget ad a püspököknek arra, hogy eldöntsék: konkrétan megvannak-e a sürgető szükséghelyzet feltételei. Kétségtelen, hogy ha egy adott területen gyakran ugyanazok az esetek ismétlődnek, a püspöki konferenciák hozhatnak bizonyos általános szabályokat. Többnyire azonban a helyi Ordinárius feladata, hogy eldöntse, mi a teendő. Csak ő tudja mérlegelni az összes konkrét körülményeket, és ezek ismeretében dönt.

A halálveszélyt leszámítva a Direktórium két példát hoz fel: a börtönben levők és az üldözöttek esetét. De említést tesz „más, hasonló szükséghelyzetekről”. Ez pedig a lehetőségek körét tágabbra vonja, mint a börtön és az üldözések esetei. Előfordulhat ugyanis, hogy keresztények súlyos lelki szükségben vannak, és képtelenek saját közösségükkel kapcsolatot teremteni. Álljon itt példaként a diaszpóra esete. Manapság sokan élnek távol otthonuktól, ezért sokkal gyakrabban előfordul, mint régen, hogy nem katolikus keresztények katolikus területen tartózkodnak.

Ezek a keresztények gyakran nélkülözik saját közösségük minden lelki támogatását, s nem tudnak onnan segítséget kapni, csak esetleg óriási áldozatok árán.

Ha a Direktóriumban felsorolt egyéb feltételek adva vannak, az ilyen keresztényeknek meg lehet engedni, hogy az Eucharisziát magukhoz vegyék katolikus módon. A helyi ordináriusok azonban esetenként vizsgálják meg a dolgot.

⁷¹ Ökumenikus Direktórium 44, 55.

⁷² Ua. 39-40.

⁷³ Az Athenagorasz pátriárkának írt levélből, amelyet 1971. febr. 8-án adtak át Melitó, kalkedoni pátriárkának.

E lelkipásztori instrukciót VI. Pál pápa 1972. május 25-én az Államtitkár bíboros úrnak a Keresztény Egységtitkárság Elnökéhez intézett levelével jóváhagyta és közzétételét elrendelte.

Kelt Rómában, a Keresztény Egységtitkárság épületében, 1972. június 1-én.

JOANNES WILLEBRANDS
bíboros
a Keresztény Egységtitkárság
elnöke

HIERONYMUS HAMER OP.
titkár

A Keresztény Egységítőkarság közleménye az 1972. június 1-én kiadott Lelkipásztori Instrukcióhoz

1. Az 1972. VI. 1-i instrukció megjelenése után különböző értelmezések láttak napvilágot. Olyanok is, amelyek távol állnak az instrukció tartalmától és szellemétől. Az ilyen téves értelmezések és káros következményeik megakadályozása érdekében, úgy hisszük, jó szolgálatot fog tenni, ha néhány dologra újra felhívjuk a figyelmet.

2. Ezzel a lelkipásztori instrukcióval a Keresztény Egységítőkarság semmiképpen sem akarta megváltoztatni azokat a normákat, amelyeket a II. Vatikáni Zsinat Ökumenikus Dekrétuma, és annak pontosabb kifejtése, az Ökumenikus Direktórium tartalmaz. Azt akarta elmagyarázni, hogy a ma érvényben levő szabályok a hit követelményeiből fakadtak, éppen ezért hatályukat megtartják.

3. Az Instrukció alapelvei a következők:

a) Feloldhatatlan kapcsolat van az Eucharisztia misztériuma és az Egyház misztériuma között; az egyházi közösség és az eucharisztikus közösség között. Az Eucharisztia ünneplése önmagában kifejezi a hitvallás teljességét és a teljes egyházi közösségben való életet (l. 2. a, b, c pontokat).

b) Az Eucharisztia a megkereszteltek számára lelki táplálék, amely lehetővé teszi, hogy a hívők Krisztus életét éljék, szorosabb egységbe kerüljenek Vele, és intenzívebben vegyenek részt az üdvösség misztériumában (3. p.).

4. A teljes hitbéli közösségen belül az eucharisztikus közösség fejezi ki ezt az összetartozást, azaz a hívek egymásközi kapcsolatát is, s egyúttal az az eszköz, amely fenntartja és erősíti köztük az egységet.

Ha viszont az Eucharisziát olyan személyek veszik magukhoz, akik között nincs meg a teljes egyházi közösség, az Eucharisztia nem fejezheti ki annak az egységnek teljességét, amelyet természete szerint jelöl, hisz éppen ez az egység az, ami a jelen esetben hiányzik. Az ilyen gyakorlat nem tekinthető olyan eszköznek, amelyet arra lehet felhasználni, hogy a teljes egyházi közösség megszülessen.

5. Mindemellett mind az Ökumenikus Direktórium, mind az instrukció – a zsinat Ökumenikus Dekrétumának elveire alapozva – megadja a lehetőséget arra, hogy kivételt tegyenek, mivel az Eucharisztia a lelki élethez szükséges táplálék.

6. A helyi ordinárius hatáskörébe tartozik, hogy az ilyen esetekben egyenként vegye vizsgálat alá és döntsön. Az instrukció (6. pontjában) emlékeztet rá, hogy az Ökumenikus Direktórium biztosítja az ordináriusoknak a fakultást, hogy konkrét esetekben eldöntsék: megvannak-e a szükséges feltételek, vagy sem? (l. 55. p.).

A püspökök joghatóságát pontosan körülírják az Ökumenikus Direktóriumban megszabott, és az instrukcióban pontosabban részletezett feltételek. Az instrukció szerint:

„Az alapelv nem kerül háttérbe, ha csak olyan hívőket engedünk egyes esetekben katolikus módon áldozni, akik kifejezik, hogy az Eucharisziával kapcsolatban ugyanazt hiszik, mint az Egyház, éhséget éreznek erre a szentségi eledelre, de hosszabb időn át nem tudnak eljutni saját közösségük papjához. Ezért saját jószántukból kérik az Eucharisziát, felvételére méltók, és életük valóban keresztény emberhez illő (4. p.).

Ezeket a feltételeket együttesen kell biztosítani. Ha tehát tárgyilagosan, lelkipásztori felelősséggel mérlegelnek egy helyzetet, egyiket sem szabad figyelmen kívül hagyni.

Az is megjegyzendő, hogy az instrukció egyedi esetekről szól, amelyeket egyenként kell vizsgálni. Nem hozható tehát olyan általános rendelkezés, amely rendkívüli esetet tipikussá tesz, vagy régebbi esetre hivatkozva epikia alapján akar eljárni a továbbiakban.

Mindazonáltal a püspököknek módjában áll, hogy általánosságban vázolják, milyen körülmények között lehet szó ilyen rendkívüli esetekről, és meghatározhatják, hogy hogyan tekintik igazoltnak a kívánt feltételek meglétét.

Ha egy területen ugyanaz az eset gyakran ismétlődik, a püspöki konferencia hozhat olyan általános rendelkezést, amellyel biztosíthatja, hogy minden egyes esetben meglegyenek a szükséges feltételek. Rendes körülmények között azonban a helyi Ordináriusoknak kell elbírálni minden egyes esetet.

7. Ahhoz, hogy más keresztények a katolikus Egyházban járulhassanak az Eucharisztia szentségéhez, az instrukció azt a követelményt állítja fel, hogy az illetők fejezzék ki: az Eucharisziáról ugyanazt hiszik, amit a katolikusok. Ez a hit azonban nem korlátozódik a „reális jelenlétre”, hanem magában foglalja mindazt, amit a katolikus Egyház az Eucharisziáról tanít.

8. Megjegyzendő: az instrukció (5. p.) emlékeztet arra a tényre, hogy az Ökumenikus Direktórium (39-54. pp.) a keleti egyházak híveivel szemben más normákat állít, mint a többi keresztényekkel szemben.

Például:

a) Mivel a keleti keresztények olyan egyházhoz tartoznak, amelynek hite az Eucharisziáról ugyanaz, mint a katolikus Egyházé, ha őket áldoztatják a katolikusoknál, nem kell a hitük felől kérdezni őket, mert feltételezzük a közös hitet.

b) Mivel a keleti egyháznak valóságos szentségei vannak az apostoli jogfolytonosság, a papság és az Eucharisztia következtében, a szentségek vételében a kölcsönösségre kell törekedni (43. p.).

c) Végül az ő esetükben az okok, amelyek indokolják az Eucharisztia vételét (justa causa) jóval tágabb kört ölelnek fel, mint a többi keresztények esetében (44. p.).

9. Az Eucharisztia vételének kölcsönössége csak azokkal az Egyházakkal kapcsolatban merül fel, amelyekben megvan az apostoli jogfolytonosság, a papság és az Eucharisztia szentsége. Tehát katolikus hívő nem kérheti mástól az Eucharisziát, csak „olyan pásztoról, aki érvényesen pappá van szentelve” (55. p.).

10. Az Eucharisztia közös vétele utáni vágy alapján az összes keresztény egyházak egységére irányul, ahogyan azt Krisztus akarta.

A felekezetek közötti dialógus az Eucharisztia szentsége és áldozata, a papság és az Egyház teológiája körül az ökumenizmus keretében folytatódik; az Úr ígéretere és imádságára támaszkodik; a hit fényében zajlik; s a szeretet ösztökéli és lelkesíti, amelyet a Szentlélek áraszt a szívünkbe. Kifejezzük azt a reményünket, hogy az ökumenikus mozgalom végül el fog vezetni oda, hogy a keresztények között közös lesz a hitvallás, és lehetővé válik az egy egyházi közösségben az Eucharisztia közös ünneplése is. Akkor majd beteljesül a Szentírás szava: „Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk” (1Kor 10,17).

A Szentatya mindezt tudomásul vette, jóváhagyta és elrendelte a közzétételét.

Kelt Rómában, 1973. október 17-én.

JOANNES WILLEBRANDS
bíboros
elnök

CHARLES MOELLER
titkár